

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post
 binnenland bij vooruitbetaling . f 1.50
 voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
 Afzonderlijke nummers. . . . » 0.05

Prijs der advertentiën.

Per regel f 0.10
 Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
 » » » 1000 » . - 0.08
 » » » 3000 » . - 0.07

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan den Voorzitter, G. E. V. L. VANZUYLEN, 7a Heerengracht of aan den Secretaris, H. L. VORSTENBOS, 42 Witte de Withstraat, beiden Den Haag.

Voor de Administratie, ook wat betreft Abonnement en Verandering van woonplaats, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 212 Biouwstraat, voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG” NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
 Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleen van onderlinge hulp, ware belangstelling in het te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.
 Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
 Zij die f 5 of meer contribueeren of een lid in één schenken van f 100, zijn donateurs (trice).
 Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Weekblad toegezonden. Een Inteeckenbiljet voor het lidmaatschap vindt men op de 4de pag. van het Hoofdblad.

Inhoud van dit nummer.
 Mededeelingen I, II. — Uitvoering van de Indische Mijwet. — Weekoverzicht. — Oost-Indische Berichten. — West-Indische Berichten. — Het openbaar Lager Onderwijs in Indië. — Van Vreemde Koloniën. — Feuilleton.

Mededeelingen.

Boeatan.
 I. Algemeene Vergadering van Aandeelhouders op Maandag 29 Mei 1905.
 De Voorzitter van den Raad van Beheer opent de vergadering, deelt mede dat de Secretaris de heer Rouffsch schriftelijk heeft bericht verhandeld te zijn, dat de heer Mr. J. W. van Lansberge, eeredid van de Vereeniging heeft gegeven tot zijn leedwezen door ongesteldheid niet te kunnen komen en dat ook de heer Mr. C. van Deventer bericht heeft te zijn verhandeld. In antwoord met art. 29 der statuten verzoekt de Voorzitter den Thesaurier heden als Secretaris der Vergadering te bevestigen.
 Aan de orde is het jaarverslag — dit is bereids in verschenen en aan de aandeelhouders voor zoover rondgezonden, zoodat voorlezing overbodig mag worden geacht — niemand daarover het woord verlannde, wordt dit voor kennisgeving aangenomen.
 De Balans en Winst- en Verliesrekening, die gedurende den bij art. 21 der Statuten voorgeschreven tijd uitgegeven hebben gelegen, worden thans in behandeling genomen. De Voorzitter vraagt of iemand Jaarin aanmerkingen. Geen andere opmerking wordt gemaakt dan dat het der aanwezigen verlaart, dat het resultaat dit eerste jaar haar is medegevallen. Op verzoek van de Voorzitter leest de fungd. Secretaris het praedictie van 27 Maart voor, van de tot onderzoek de uitgenodigde commissie, waarin tot goedkeuring der Balans wordt concludéerd. Bij rondvraag blijken de aanwezigen zich

met dat advies te vereenigen en wordt mitsdien geconstateerd — dat de Balans met algemeene stemmen is goedgekeurd en gearresteerd.
 4. De voorzitter deelt mede dat de Raad van Beheer ditmaal gemeend heeft, waar daartoe nog niet in eene algemeene vergadering gelegenheid bestond, zelve eene financiële commissie te mogen benoemen, doch thans de benoeming aan de orde stelt van zoodanige commissie voor het onderzoek van de eerstvolgende jaarverantwoording.
 Op deze handeling van den Raad met algemeen stemmen goedkeuring verleend zijnde, worden in de commissie voor het loopende jaar benoemd de heeren:
 Mr. J. W. VAN LANSBERGE,
 K. H. H. VAN BENNEKOM,
 en G. P. H. H. GONGGRIJP
 en tot plaatsvervangende leden,
 Mevr. M. TEN BOSCH—BOSSCHER,
 Mr. C. TH. VAN DEVENTER,
 en Mr. J. E. HENNY.
 5. Alsnu overgaande tot het laatste punt der agenda, deelt de Voorzitter, met referentie aan het daaromtrent in het jaarverslag voorkomende mede, dat een prospectus voor de uitgifte der 5e en 6e serie van aandelen in bewerking is en vermoedelijk over een 14-tal dagen uitgegeven zal kunnen worden, en in de tweede plaats, dat nog steeds vruchteloos getracht is eene geschikte keuze te doen voor een candidaat voor de vijfde plaats in den Raad van Beheer, zoodat dan ook daartoe heden geen voordracht aan de Vergadering kon worden gedaan. Intusschen blijft de Raad in deze diligent en hoopt nog altijd ten slotte tot de gewenschte aanvulling te kunnen geraken.

Niets verder aan de orde zijnde en geen der aanwezigen het woord verlangende, sluit de Voorzitter de vergadering met dank aan de aanwezigen voor hunne tegenwoordigheid.

II. In het Meinummer van **Boon's geillustreerd Maandschrift** komt een goed geschreven artikel voor van den heer **R. W. P. de Vries Jr.** uit Hilversum, getiteld: „Indische Kunstnijverheid in Boeatan te 's Gravenhage.” Zeer juist geeft hij het gevoel weer van den artistiek aangelegden Europeaan, tegenover de Nederlandsch-Indische kunstuitingen, waar hij als leiding zegt:
 „Baron Lahuire, die zijn herinneringen aan onze koloniën in boekvorm heeft neergelegd, beschrijft daarin o.a. een feest, dat hij bijwoonde en waar aldra de tonen van de gamelang zich deden hooren. „Au premier moment,” zegt hij, „une oruille européenne ne se rend pas un compte bien exact de ce bruit étrange et confus, mais peu à peu l'harmonie se découvre, se comprend; la mélodie, présume toujours lente, plaintive, se dégage, et l'auditeur reste sous un charme indéfinissable qu'augmente singulièrement l'impression générale, à laquelle on ne peut manquer de se laisser entraîner.”
 En zoo is het niet alleen met de muziek, maar ook met de versierende kunsten van Neerlandsch Indië; de voor ons dikwijls nog zoo onbegrijpelijke symboliek, de weelderige en rijke fantasie van den Inlander, zij verbazen en overweldigen ons wel, maar toch voelen we in

de eerste oogenblikken ons vreemd er tegenover staan en eerst langzamerhand, bij veel zien en bij herhaling zien, komen we onder de bekoring en merken dan ook telkens en telkens weer opnieuw, welk een gevoel voor schoonheid, kleur en lijn den Inlander beheerscht.
 Het zit hem in het bloed en als bijna onbewust van hem zelf, zal hij al werkende, de dingen een zeker cachet geven, waaruit zijn innerlijke zucht tot versieren spreekt.

Daarna beschrijft hij op levendige wijze wat er zoal in Boeatan te zien en te koop en wat daarbij het streven van „Oost en West” is, dit opgeluisterd met een zestiental fraaie illustraties, waarvan de eerste een aardig kijkje geeft in ons tentoonstellingslocaal, Plaats 9 (entréelibre) en de andere zeer duidelijk verschillende, meest alle met de laatste bezendingen uit Oost-Indië ontvangen voorwerpen weergeven, die ieder op een afzonderlijke techniek betrekking hebben; zoo o. a. een, zoowel in fraaiheid van vorm als van kleurinteling uitmuntende *dandang* of rijststoomer van geslagen roodkoper, die behalve voor zijn gewone bestemming, hier in Europa ook zeer goed voldoet als prullenbak of als *câche-pot*; eenige *tibags*, zijn besneden timoreesche bamboe-kokers, en een zeer sierlijke battaksche dito, die beide zoo bijzonder mooi zijn als bloemvassjes voor orchideeën b. v. verder een groep vlechtwerken uit Sumatra, waaronder matjes, kokers en doozen van allerlei grootte, versierd met zeer kunstig opengevlochten gedeelten of met in „drakenbloed” (donkerroode plantaardige verfstof) gekleurde, typische figuren, de altijd zoo gewilde sigaren- en sigaretten-kokers en de eigenaardige taschjes uit de Padangsche Bovenlanden, die als aangewezen zijn om dezen zomer menig-geer te vergezellen op tochten naar strand of bosch tot berging van allerlei benodigdheden; dan nog een paneeltje van houtsnijwerk uit Koedoos, een Javaansche bruidstooi van gedreven goud met gekleurde edelgesteenten, die een westerse schoonheid even bekoorlijk staat als haar Oostersche zuster; een van leder uitgeslagen, gepolychromeerde toneel-figuur (*wajang klitik*), dat, bij wijze van horretje of tot versiering tegen een serreram zeer aardig staat, een kralenmandje van Timor, dat om zijn kleurschakeering bijzonder de aandacht trekt en eindelijk op het gebied van metaalbewerking een zeer typische bronzen kandelaar van Bali, die daar bij de tempeldienst in gebruik is en een doos van gegoten en geoxideerd geel koper in „blewah” (indische vrucht) vorm, welke onlangs in de Kunst-rubriek der N. Rott. Courant terecht als een prachtstukje ge-reef werd.

Tot besluit zegt de heer de Vries:
 „En als we nagaan, dat dit alles *handwerk* is, zal ieder, die ook maar zelfs een flauw begrip heeft van de ontzettende tijdroovende bewerking van b. v. batikken of weven, verstandig staan over de prijzen der verschillende zaken en ze zeker voor dergelijke kunstwerken al zeer laag vinden. Maar wij gaven hiermede slechts een zeer kleine opsomming van de artistieke schatten, „de huis-vlijt” van het land, zooda de naam „Boeatan” zegt, waarvan men in deze permanente tentoonstelling kan genieten; die men moet zien en nog eens zien, en dan komt langzamerhand de bekoring er van over u, l'harmonie se découvre et se comprend.
 We staan hier tegenover een volkskunst, die nog levende is, die begrepen en genoten wordt door een

ieder, omdat het volk nog voelt voor schoonheid van lijn en kleur, van stand en beweging. Nog zien we hun symbolische figuren tot motieven in hunne versieringen verwerkt, nog laat de gamelang zijn eenwonderde wijsjes hooren, zegt de dalang bij de schimmenvertooningen de oude legenden van zijn land, en heeft de Javaan zijn nationale dansen vol gratie en bevalligheid.
 Maar wij zeiden het reeds, hoe door tal van oorzaken, waaraan voornamelijk de Westersche beschaving niet vreemd is, die oude kunst dreigt verloren te gaan, zooda als reeds zooveel schoonheid van vroegeren tijd; laat ons daarom niet rusten en den Inlander eenigszins de hand reiken, hem er op wijzen, dat hij door zijn kunst-producten zich een nieuwe bron van inkomsten kan verschaffen; maar hem ook tevens doen zien, hoeveel hooger de kunst zijner voorvaderen stond in tegenstelling met wat thans veelal gemaakt wordt; laat ons krachtig medewerken, om te behouden die schoonheid, die wij helaas missen, en die ginds in onze kolonie onder de bevolking nog een deel van hun leven, van hunne vreugde uitmaakt. Dit is slechts iets van de omvangrijke taak, die de vereeniging „Oost en West” op hare schouders genomen heeft, waarvan hare exposities als uitvloeiels beschouwd mogen worden en „Boeatan” ten slotte haar ontstaan te danken heeft, om een ieder te kunnen toonen, dat ons Insulinde rijk is aan kunstschatten, zooda alleen een volk nog geven kan, dat in versiering geen luxe ziet, maar een behoefte om het leven te veraangenamen, om zelfs het geringste voorwerp tot een genot voor het oog te maken.

II. Katoencultuur.
 De vereeniging ter bevordering der Katoencultuur in de Nederlandsche Koloniën deelt ons mede, dat het werkje „De Katoencultuur”, samengesteld door haren Secretaris den Heer K. A. de Monchy Jr., tegen den kostenden prijs van f 2.— per, exemplaar voor een ieder beschikbaar is gesteld.

Uitvoering van de Indische Mijwet.

Een zeer omvangrijke arbeid, in drie deelen, werd ons uit Indië toegezonden. De Indische Regeering heeft daarin het ontwerp bekend gemaakt eener ordonnantie tot uitvoering van de artikelen 7 en 12 van de nieuwe Indische Mijwet. Dit zijn n.l. de artikelen waarin voorgescreven wordt, op welke wijze het recht van mijnbouwkundig onderzoek in Nederl. Indië kan worden verworven en uitgeoefend . . . en hoe dat verleende recht, door de daartoe bevoegd verklaarde autoriteit, ook weder zal of kan worden ingetrokken.

De nieuwe Mijwet heeft in dit opzicht slechts algemeene beginselen gegeven en het verder aan den Kolonialen wetgever overgelaten om die beginselen meer uitvoerig uit te werken en te regelen.

Het eerste deel van het voor ons liggende

FEUILLETON.

Van Grasjongen tot Regent.

Krik krak; krik krak, daar kwam hij weer de toekang oop; de toedoeng op het hoofd, de arit tusschen de saboh en kañ, waarmee de korte broek werd opgedragen, die eens, lang geleden, wit was geweest; zoo zag hij daar op een sukkeldrafje aanloopen. Van 't bovenlijf liep het zweet in straatjes af, die pikol was zoo zwaar! Ziezoo, hij was er, nu gauw het in den stal gebracht, het was al de tweede pikol, hij voor de njonja sneed; nu zou hij nog een vrachtje te snijden om het te verkoopen. Moeder de vrouw Sijin, mocht eens boos worden als er geen geld genoeg was. Hij verdiende wel 20 cts, per dag, hij ontving zijn loon pas als de maand om was. En kon hij wel op credit nemen bij den Chinees in de winkel, maar wat visch en olie voor het lampje moesten betaald worden. Hij kon wel mintah pindjem; Sijin was goed genoeg om hem wat te leenen, als hij vroeg, maar dat wilde hij toch liever niet. En nu ging pah Sijin er 's morgens reeds heel vroeg op de mooiste plekjes gras te snijden tot hij de vol had. Dan bezorgde hij zijne vrachtje in den ding weer terug naar 't grasveld, in 't voorbijgaan zijn boengkoes rijst bij mboh Sijin halende, die hij maak opat, om dan aan de tweede pikol gras voor Sijin te beginnen. En had hij dat bezorgd, dan had hij een derde vrachtje voor zichzelf. Zoo had pah al jaren lang gedaan en leefde hij tevreden met een kind in zijne kleine woning, en zijn grootste was eens koewoe of petinggi te worden. In de kleine mochten ze hem graag lijden, daar hij altijd vriend en behulpzaam was en er bestond dus wel eenige mate van respect, dat ze hem tot petinggi zouden kiezen. Met zijn bandje aan, was pah Sijin reeds bij den wedono en had dezen gezegd, dat hij wel graag koewoe willen worden, waarop de wedono antwoordde, dat hij maar op de verkiezing moest komen, die over een tijd zou gehouden worden. Eindelijk brak die en pah Sijin begaf zich, netjes gekleed, naar

de baleh-dessa, eene groote pendoppo van bamboe met een vloer van hard gestampte klei, die met matten belegd was. De wanden van deze baleh-dessa waren met gestreepte doeken behangen. Tegenover den ingang, aan 't eene eind der pendoppo stond een tafeltje, bedekt met papieren, waaraan de controleur zat en iets verder de wedono. Om en bij de vijfhonderd man zaten op den grond, heel dicht op elkaar en vooraan hadden zich de zes mannen, die zich verkiesbaar hadden gesteld, nedergezet. De controleur las nu de namen op van de zes mannen en stelde hun eenige vragen, waarop niet alleen de betrokken personen, maar de heele vergadering antwoordde. Elk van de zes mannen ging na het beantwoorden der vragen naar buiten, gevolgd door zijne aanhangers. Zoo vormden zich zes groepen van een verschillend aantal personen, die geteld werden en diegene van de zes mannen, die de meeste aanbrenghers had, werd tot petinggi gekozen. Of nu de beloofde groote Slametan, dan wel pah Sijin's goede eigenschappen de reden waren van zijn verkiezing, valt niet uit te maken, maar zeker was het, dat hij de meeste stemmen had. De controleur deelde nu de vergadering mede, dat pah Sijin benoemd was tot petinggi en richtte de volgende woorden tot hem: „Nu pah Sijin, ik hoop, dat je je best zult doen; tracht nu eens den beruchten dief te vangen, die hier in de dessa thuishoort en laatst pogingen deed, om de brandkast van den notaris in de kotta te stelen.”
 „Saja, Kandjeng Toean, ik zal mijn best doen”, antwoordde pah Sijin eerbiedig, maakte de sembah, en gevolgd door de andere dessa-bewoners ging hij naar huis, waar inmiddels de gamelang was gekomen en de toebe-reidselen tot de Slametan werden gemaakt. Ieder had wat meegebracht, z. a. pisang, rijst, klappers en nog vele andere dingen. Matten werden uitgespreid en weldra waren allen aan het smullen, terwijl de gamelang hare zangerige melodien deed hooren. Zoo ging de dag vrolijk voorbij; tegen den avond keerden alle gasten huiswaarts, den goeden pah Sijin dankend voor zijn gul onthaal en weldra lag de heele dessa in diepe rust. Doodsche stilte heerschte er in 't rond, slechts nu en dan verbroken door het gehuil van een' kamponggladakker. Hoog aan den helder blauwen hemel stond de maan en goot haar zilver licht over de, tusschen bamboeboschjes en vruchtboomen

verscholen kamponghuisjes, waar allen in diepe rust lagen. Pah Sijin echter kon niet slapen; hij dacht steeds aan de woorden van den Controleur: „Doe je best, pah Sijin en tracht den beruchten dief te pakken.” Ja, hij wilde zijn best doen en den dief zou hij krijgen. Nog dezen avond zou hij er op uitgaan; om twaalf uur, het uur der dieven. Wel was 't lichte maan, maar pah Roemi, de dief, zou zeker gebruik maken van de gelegenheid, dat allen vermoed van de rameh-rameh, vast slapen om hier of daar een karbouw te stelen. Hoor! daar sloeg de gardoewachter twaalf slagen op de tong-tong. Pah Sijin stond op, rekte zich eens uit en verliet, gewapend met eene soort van sabel en eene stok, zijn huis. Hij sloeg de richting in naar de laatste woning van de dessa, een klein huisje, aan den eenen kant begrensd door eene sawa en aan den anderen kant door een kali. Over 't erf liep een paadje naar de andere dessa. Hier in dit huisje, pah Sijin wist het zeker, bleef pah Roemi wel eens overnachten. Hij wist het al lang, maar vrees voor wraak had hem er van terug gehouden, hem te verraden, doch thans wilde hij beproeven, of hij hem niet krijgen kon. Aan de woning gekomen, keek hij door de reten heen, maar hij zag niets, er brandde geen lichtje en het was er doodstil. Pah Sijin liep om 't huisje heen en zag in het heldere maanlicht versche voetsporen op 't paadje, dat naar de naburige dessa leidde. Hij volgde ze, steeds zorgende, dat hij in de schaduw der boomen liep. Op eens was het, als hoorde hij eenig geritsel; hij bleef staan, keek rond, maar zag of hoorde niets meer en liep toen verder tot aan de naaste dessa, waar hij bij een sobat aanklopte voor een onderkomen voor den verderen nacht. Den volgenden morgen meldde hij zich bij den wedono.
 „Wat wilt ge?” vroeg deze hem.
 Na een eerbiedige sembah gemaakt te hebben, antwoordde pah Sijin: „Ik ben van nacht het voetspoor van pah Roemi van uit zijn pondok hierheen gevolgd, waar het zich in andere sporen verloor. Pah Roemi heeft drie teenen aan zijn linkervoet, zoodat zijn voetspoor gemakkelijk te herkennen is.”
 „Heran”, zei de wedono, „zoo juist vertelde mij de kemit, dat aan 't eind der dessa bij pah Mij twee kar-bouwen zijn gestolen. Dat zal weer een perkara geven. Is een Setan, die pah Roemi! Nu, hier heb je vijftien

gulden, doe maar alle moeite om hem te pakken.”
 Pah Sijin groette eerbiedig en ging naar huis, waar zijne vrouw hem overlaadde met vragen, waarop zij echter niet veel antwoord kreeg. Van dien dag af, ging pah Sijin er bijna elken nacht op uit, niettegenstaande hem vele gevaren dreigden, waartuit hij echter steeds zonder letsel terugkwam. Tweemaal was op hem geschoten, maar slechts een gat in zijn sarong was er 't gevolg van. De eenvoudige dessalieden verklaarden hem nu voor onkwetsbaar en langzamerhand kwam hij in een reik van heiligheid, waardoor iedereen dadelijk klaar stond om hem te helpen op zijne tochten, om de dieven in de dessa te vatten. Eindelijk gelukte het hem pah Roemi gevangen te nemen; de heele kampong liep uit om den beruchten dief en moordenaar te zien; daar stond hij, zwaar gebocid en knarstendend van woede, dat zoo'n gewezen toekang roempoe hem te slim af was geweest. Hij werd naar de kotta gevoerd en ter dood veroordeeld; pah Sijin kreeg eene belooning in geld en werd eenige maanden later tot wedono benoemd. 't Was pah Sijin in den eersten tijd of hij droomde. Hij, de toekang roempoe, was nu wedono? Hij zou in een groot huis met een pendoppo wonen en de menschen zouden voor hem een sembah maken? De goden waren wel goed voor hem. Hij zou dan ook een groote slametan geven om hun te danken. Ook zijne vrouw wist niet hoe ze het had; zij, die vroeger zoo hard gewerkt had, kon nu anderen voor haar laten werken en zij zou mooie baadjes en kains en kraboes krijgen, zei haar man, toen hij zijn eerste tractement had ontvangen. Maar toch bleven pah Sijin en zijn vrouw eenvoudige lieden, al droeg pah Sijin een mooie kris met zilveren handvat daar, waar eens de arit had gezeten, en al droeg mboh Sijin een mooi baadje en kostbare sarong.
 Bewonderd om zijn flinkheid en beminde om zijn hulpvvaardigheid, deed de bevolking alles om het hem naar den zin te maken. Evenals vroeger als koewoe, deed de wedono nu in den nacht de ronde door de dessa, gewapend met de sabel, die hij vroeger steeds gedragen had, gevolgd door twee volgelingen, maar vaak ook helemaal alleen. Op die manier was 't hem gelukt de dessa van dieven te zuiveren; de beruchte bende was uit elkaar gedreven, verscheidene boosaards waren opgepakt en ver-deeld, en de andere spoorloos verdwenen.

werk bevat het ontwerp der uitvoerings-ordonnantie, dat niet minder dan 66 artikelen telt. Daarachter vinden wij — als bijlagen — zoowel de nieuwe mijnwetgeving, als de thans nog vigeerende mijnverordeningen en administratieve voorschriften, zoodat eenige andere stukken, welke in verband staan tot het behandelde onderwerp.

Deel II bevat een gedeelte van de Memorie van Toelichting, die bij het ontwerp behoort, en wel het meer algemeene gedeelte. Wij vinden daarin, naast eene vermelding van de tegenwoordig nog van kracht zijnde bepalingen, meer uitvoerig de wordingsgeschiedenis geschetst en gedocumenteerd van dat gedeelte der nieuwe Mijnwet, hetwelk betrekking heeft op mijnbouwkundige opsporingen.

In Deel III eindelijk is de uitvoerige toelichting gegeven, die op de enkele artikelen van het ontwerp betrekking heeft.

Zelfs hij, die slechts oppervlakkig van dezen nieuwen arbeid van Mr. J. G. Pott, den pas benoemden Hoofdamtenaar voor de mijnwetgeving in Nederl. Indië, kennis neemt, moet daarvan den indruk krijgen, dat hij zijn moeilijke taak zeer conscientieus opvat.

De tegenwoordig nog van kracht zijnde bepalingen op dit punt kunnen wij wel als bekend voorstellen. Zij zijn in menig opzicht onvolledige gebleken. Om in de bestaande leemten te voorzien, nam men in Indië daarom zijn toevlucht tot circulaire, die uitgingen van den Directeur van O. E. en N. en die wel diens inzichten te kennen gaven, maar toch geen kracht van wet hadden en niet konden verhoeden, dat er ten opzichte van de uitgifte van vergunningen tot mijnbouwkundig onderzoek feiten gebeurden, die men niet juist als «behoorlijk» zou kunnen bestempelen. Als voorbeeld behoeven wij slechts te wijzen op de gehoudene verloting van Djambi-vergunningen, in November 1903, op het hoofdbureau van het mijnwezen te Batavia.

In hoofdzak onderscheiden zich de nieuwe voorschriften van de oude door de volgende bepalingen:

a. Het verzoek tot erlanging van het recht van opsporing moet schriftelijk en in duplo worden ingediend en zal dan de vroeger ingediende aanvraag de voorkeur genieten boven de later ingediende.

b. De aan te vragen terreinen mogen eene bij ordonnantie vast te stellen maximum uitgestrektheid niet overtreffen.

c. De vergunning wordt verleend voor ten langste 3, vroeger 5, jaren en kan, op verzoek van den houder, tweemaal, telkens voor den tijd van ten hoogste één jaar, worden verlengd. Van beslissingen op verzoeken omtrent verlenging is beroep bij den Gouverneur-Generaal mogelijk.

d. Door den Gouverneur-Generaal kan op grond van billijkheid, of algemeen belang, van den in a gestelden regel worden afgeweken (al. 5 van art. 7 van de nieuwe Mijnwet).

e. De houder van de vergunning kan beschikken over de door hem gevonden delfstoffen, behoudens de rechten van anderen en de betaling van cijns over het ter beschikking genomene.

f. De rechten en verplichtingen uit eene vergunning voortvloeiende, gaan bij overlijden, over op de rechtverkrigenden van den wettigen houder, zoo deze voldoen aan zekere eischen.

g. De vergunning kan niet anders dan krachtens eene van Regeeringswege verkregen toestemming overgedragen worden.

h. De vergunning vervalt van rechtswege, wanneer de houder ophoudt aan de gestelde vereischten te voldoen of, bij overlijden van den wettigen houder, ten aanzien van die zijner rechtverkrigenden, welke niet binnen zekeren termijn aan de gestelde vereischten voldoen.

i. De vergunning wordt ingetrokken op verordering van de rechthebbenden op den grond, of van derde belanghebbenden, ingeval de houder, bij zijne opsporingswerkzaamheden den rechthebbende op den grond, en derde belanghebbenden, niet tijds vooraf in kennis stelt van zijn voornemen tot het doen van zulke opsporingen, en met de plaats waar die zullen geschieden, of wanneer hij niet vooraf vergoeding voor de eventuele

schade heeft betaald, of zekerheid daarvoor heeft gesteld.

k. De vergunning kan worden ingetrokken, indien de houder aan een der bij de vergunning gestelde voorwaarden niet voldoet, of op verzoek van den houder van de vergunning zelf, hetzij voor het geheele, dan wel voor een gedeelte van het terrein.

De tijd heeft ons voorsnog ontbroken, om eene meer gedetailleerde studie van het ontwerp te maken. Ten volle der groote belang van de zaak beseffende, hebben wij echter het goede voornemen dit alsnog te doen en hopen dan later op dit onderwerp terug te komen.

Vooreerst slechts dit, dat ons al dadelijk trof, bij de lezing van de inleiding tot het bijzonder gedeelte van de Memorie van Toelichting. Hier worden de hoofdbeginselen en grondgedachten aangegeven, waarvan men is uitgegaan bij de samenstelling van het ontwerp. Om te beter onze denkbeelden in dit opzicht te doen uitkomen, meenen wij goed te doen die grondgedachten, zoodat wij ze op de pagina's 1 tot 4 van deel III opgeteekend vinden, in omgekeerde volgorde te geven.

Men was bij de samenstelling van het ontwerp doordrongen geweest van het groote gewicht, dat de mijnbouwkundige opsporingen moesten hebben voor de ontwikkeling van Nederlandsch-Indië. Tot nu toe hadden die opsporingen nochtans slechts in weinige gevallen zulke resultaten opgeleverd, dat eene loonende exploitatie daarvan de vrucht is geweest. Slechts met eene petroleum-ontginning en eene enkele erts-ontginning was dit het geval. In Indië zou daarom nog gedurende vele jaren alles afhangen van ernstig en voortgezet onderzoek en daarom juist hadden de voorschriften betreffende de vergunningen, en wat daarmede verband houdt, voorhands voor het publiek eene zeer groote betekenis.

Wilde de Indische Mijnwet er toe leiden het doen van opsporingen zoo veel mogelijk te bevorderen, dan mocht met de aan opspoorders te stellen eischen niet geschipperd worden en daarom was men er ook op bedacht geweest om die eischen zoodanig te formulieren, dat ze de vrijheid van bedrijf niet zouden aantasten of bezwaarlijk op te volgen zouden zijn, in verband met de eigenaardige moeilijkheden in Indië aan het mijnbouw-bedrijf verbonden.

Dat zijn zeker uitmuntende beginselen, die wij ten volle beamen en dus ook zeer toejuichen!

Men had getracht zich zoo veel mogelijk aan de tegenwoordig in Indië gevolgde praktijk aan te sluiten. Dat was ook noodig, wilde men veel verwarring en last bij de inwerking treding van de nieuwe Indische Mijnwet voorkomen.

Voorts was men uitgegaan van het beginsel, dat bij alle beslissingen nopens de vergunningen tot opsporing de invloed van den deskundigen chef van het mijnwezen meer dan tot nu toe overwegend behoort te zijn, behoudens beroep op den Gouverneur-Generaal. «Wordt ook reeds (thans de chef van het mijnwezen meestal daarin gekend), zoo lezen wij, «feitelijk heeft toch de directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid het in zijne hand om het advies van genoemden deskundige al of niet tot zijn recht te doen komen, terwijl ook de hoofden van «gewestelijk bestuur niet of althans niet voldoende «gebonden zijn aan dat advies.»

Met het oog op eenheid van beginselen en uitvoering, bij de toepassing van de bepalingen der Mijnwet, kunnen wij ook dat slechts beamen en zijn het ook geheel eens met hetgeen in de toelichting verder gezegd wordt, dat «het belanghebbend publiek daarvoor den wetgever dankbaar zal zijn.»

Bedenkelijk echter schijnt ons het volgende toe, dat wij in den aanvang van de toelichting lezen:

«Zonder een gezonden speculatiegeest tegen te gaan, welke in het bijzonder onmisbaar is voor «het in het leven roepen van eene bloeiende mijnbouwindustrie, behoort er toch naar te worden gestreefd hen die uitsluitend met specula-

«tieve bedoelingen vergunningen aanvragen (en «die zijn velen), zooveel mogelijk en noodig op «wettige wijze te weren, hetgeen slechts in het «belang kan zijn van ernstige opspoorders, de «eigenlijke pioniers der mijnbouwindustrie.»

Hier liggen voelantels en klemmen! zouden wij boven die woorden wenschen te schrijven,

Ja, wanneer de Regeering in staat was om steeds in de harten der ondernemers te lezen, wanneer wij met zekerheid er op konden rekenen, dat in dit opzicht steeds zal worden gehandeld onder voorlichting van zoo onpartijig, bezadigd en verlicht denkende raadgevers als de samensteller van dit werk blijkt te zijn, dan zou alles kunnen wezen *pour le mieux dans le meilleur des mondes.*

Maar dit is nu eenmaal niet het geval en wie Indië kent zal het ook niet verwachten. Het voorop stellen en toepassen van zulk een beginsel achten wij dan ook ten hoogste bedenkelijk en verkeerd. Hij die zulk een beginsel moet toepassen heeft een tweesnijdig zwaard in handen, dat maar al te zeer geschikt is om hem te verwonden, die het hanteert. En aangezien dat zwaard in handen is gegeven van den Gouverneur-Generaal, zoo is het zeker te hopen, dat deze het slechts in de uiterste noodzakelijkheid zal gebruiken en niet dan nadat hij zich driemaal bedacht en afgevraagd heeft of hij, van de hem bij de wet verleende macht ¹⁾ gebruikmakende, in ieder speciaal geval ook wel handelt overeenkomstig den geest van de nieuwe Mijnwet.

En dat zou hij, naar ons gevoelen, niet doen door speculatiegeest te willen tegengaan, ook al beschouwde hij die in een gegeven geval als ongezond.

Het bevreemdt ons ook wel eenigszins dit als beginsel voorop gesteld te zien, wanneer wij in de toelichting tot artikel 8, op pag. 42 van hetzelfde deel, het volgende lezen:

«Hoe het zij, de wetgever heeft nu eenmaal «te dezen aanzien voorschriften gegeven die het «maken van het gewenschte onderscheid» (tusschen ernstige aanvragers en bloote speculanten) «niet toelaten. En volkomen terecht naar de «Regeering in 1901, te kennen gaf (M. 1e. G. S. «van 6 December 1901 N°. 3844). Al zouden «alle gewestelijke bestuurders bij het schenken «van bovenbedoelde voorkeur zich zonder uitzondering uitsluitend laten leiden door hunne opvattingen van het algemeen belang, — de «juistheid van die opvattingen zou niet voldoende «ge waarborgd zijn en verdenking en beschuldiging «van willekeur en van niet belangloze persoonlijke consideratiën zouden, vooral hier te lande, «een maar al te weligen bodem vinden om wortel «te schieten. De Indische mijnwet heeft dan ook «ondubbelzinnig het beginsel uitgesproken, dat «als regel de vroeger ingediende aanvraag de «voorkeur heeft boven de later ingediende (art. 7 «derde lid) en de toestemming dezer prioriteit «niet afhankelijk gesteld van de voorwaarde, dat «de eerste aanvraag bovendien moet blijken met «ernstige bedoelingen te zijn gedaan. Dit ware «ook in strijd met dat andere aan de mijnwet «ten grondslag liggend beginsel, dat ieder die door «die wet niet om politieke redenen is uitgesloten «(art. 4) gelijkelijk gerechtigd is in Nederlandsch- «Indië den mijnbouw uit te oefenen en dus ook «vergunning tot het doen van opsporingen te «verkrijgen» enz.

Dat is zeker volkomen juist en ontslaat ons van de noodzakelijkheid om ook onzerzijds hetzelfde betoog met nog meerdere argumenten aan te vullen.

Maar nu trachte men dan ook niet door eene foutieve redeneering, door een achterdeurtje, toch binnen te halen wat niet de voordeur in zou mogen komen. Men trachte niet de meening ingang te verschaffen, dat wat de Gouverneur-Generaal in het algemeen niet zou mogen doen, wel geoorloofd wordt, zoodra hem maar het denkbeeld wordt bijgebracht, dat een zeker persoon ongezonde intenties heeft.

Overtuigend is het ongezonde van dit beginsel in de zoeven geciteerde woorden geschetst. En het onwettige ook!

1) Zie de bepaling onder d) hier boven.

Week-Overzicht.

De verkiezingen geven natuurlijk volop stof voor beschrijf en gewrijf, waarvan de koloniale candidaturen meê haar aandeel krijgen. Zoo heeft de candidatuur van Dr. E. B. Kielstra in 's-Gravenhage III ook al heel wat penning in beweging gebracht, die de tweedracht behandelende onder de uit verschillende fractiën bestaande liberale partij. De Unie-liberalen en de vrijzinnige democraten, stelden ter vervanging van den heer Pijnacker Hordijk den oud-minister van Marine Janssen, die wel verzekerd had, dat hij ook op koloniaal gebied tot de vooruitstrevenden behoorde, maar toch niet als koloniale specialiteit kon worden aangemerkt. De oud-liberalen meenden nu in District III met een eigen kandidaat voor den dag te moeten komen en namen Dr. Kielstra.

Het Bestuur der Vereeniging Moederland en Koloniën stelde daarop aan hare leden voor de candidatuur Kielstra te steunen, maar daartegen was krachtige oppositie, vooreerst omdat men hier zich zou mengen in eene door velen afgekeurde oneenigheid in de liberale partij en tweedens omdat de heer Kielstra, zoodat door zijne geschriften in 't algemeen als door hetgeen hij in 't Handelsblad voorstaat, den twijfel wettigde of hij wel geheel mee zou gaan met 't koloniaal program van Moederland en Koloniën. Een voorstel werd gedaan om zich te onthouden; 20 leden verklaarden zich voor en 15 tegen. Bij die tegenstemmers voegden zich nu echter de acht bestuurders, met het gevolg, dat ten slotte tot het steunen der candidatuur Kielstra besloten werd.

Reeds in ons vorig nummer merkten wij op, dat het vooraf niet te ramen valt, hoe het nu in District III gaan zal.

Volgens de Nieuwe zou de heer H. Bogaardt groot kans hebben om het tot algemeen eind-candidaat te brengen in het district Zevenbergen.

In ons vorig overzicht is abusievelijk de candidatuur van den heer Thomson te Leeuwarden uitgebracht, terwijl ter vervollediging van ons lijstje nog kan worden bijgevoegd, dat christelijk-historisch Hilversum zich weer voor den heer J. J. B. Fanoy heeft verklaard, die, op 't oogenblik in Indië, wel op kans van slagen blijkt te rekenen, daar hij en echtgenoot tegen den 15en Juli a. s. ontslag hebben gevraagd uit de betrekking van weesvader en weesmoeder in het protestantsch weeshuis te Semarang, waartoe zij eerst onlangs werden benoemd.

Bij resolutie van den minister van Koloniën zijn de heeren dr. M. J. de Goeje en mr. C. van Vollenhoven, hoogerleeren aan de rijksuniversiteit te Leiden, benoemd, respectievelijk tot lid en voorzitter en tot lid en secretaris der commissie welke in 1905 hier te lande zal afnemen het groot-ambtenaarsexamen voor den Indischen dienst, bedoeld bij het koninklijk besluit van 25 April 1903 (Nederlandsch Stbl. no. 49, Indisch Stbl. no. 223) en zijn tot leden der commissie benoemd de heeren: G. W. W. C. baron van Hoëvell, oud-gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden; A. van der Ven, oud-resident van Rembang; mr. J. E. Heeres, dr. A. W. Nieuwenhuis, Ch. A. van Ophuijsen en dr. A. C. Vrede, allen hoog leerearen aan de rijksuniversiteit te Leiden.

Bij kon. besluit is bepaald, dat aan het eerste lid van art. 3 van het kon. besluit van 10 Augustus 1903 het instelling in Nederland van den candidaat-ambtenaarschap voor den Indischen administratieve dienst en vaststelling van de voorwaarden van uitzending uit Nederland van candidaat-Indische ambtenaren, het volgende wordt toegevoegd:

«In bijzondere gevallen kan door Onzen Minister van Koloniën aan hen, die geacht worden voldoende kennis te hebben verworven, vergund worden dat examen eerlijk at te leggen.»

In zijne vergadering van den 29en Mei II. werd voor het Indisch Genootschap het jaarverslag uitgebracht, waaraan wij ontleenen dat het ledental ongeveer stationair bleef en 270 bedroeg tegen 269 op het einde van het jaar 1903. In den loop van het vorige jaar werd uitbreiding gegeven aan het aantal voordrachten, die ook meer dan te voren bezocht werden. In de plaats van den heer van Soest, in den loop van het jaar aan het genootschap ontvallen, werd de heer G. A. Scherer door de vergadering tot bestuurslid gekozen, terwijl de heer R. N. L. Mirandolle de plaats van den heer Douwes Dekker als penningmeester zal vervullen. De aftrappende bestuursleden Mr. C. Th. van Deventer, J. M. Pijnacker Hordijk en J. H. Bondewijnse werden bij acclamatie herkozen.

Nadat van Bali reeds de Jobstijding was ontvangen, dat de zending van den heer Liefrinck naar Badoeng met het gewenschte resultaat opleverde, komen nu ook van Celebes hoogst ongunstige berichten binnen. De voorstander van het Adja-Tapparang-verbond hebben hunne contracten met het gouvernement opgezegd en in de buurt van de nieuwe benting te Paré Paré zou de toestand reeds spannend zijn. 't Mooiste is zeker wel dat ook Sawitri zich aan de zijde onzer tegenstanders moet hebben geschaard, terwijl toch de gespannen verhouding, waaraan

begonnen te kraaien. Men dankte den gullen gastheer hartelijk voor het schitterende feest, waaraan men altijd met genoegen zou denken, verzekerde men.

Kort daarop was alles weer tot orde en rust teruggekeerd en deed de Regent meer dan ooit zijn best om in hem gestelde vertrouwen niet te beschamen. Eveneens vroeger ging hij des nachts als een gewoon Inlandsch gekleed de rondte doen, gewapend met de sabel, die hem vroeger als koewoe zulke goede diensten had bewezen en hem onkwetsbaar maakte, dacht hij. Zoo gebeurde het dikwijls, dat, als er iets gebeurde, de Regent er beter van op de hoogte was, dan de lieden, die behalve waren met het bewaren der rust en orde in de stad, daar hij er zelf ooggetuige van was geweest. De gansche wachters, die hij op zijn tochten op hun post slapende had gevonden, liet hij oppakken en voorbeeldig straffen. Alles onderzocht hij en als Assistent-Resident of als troler inlichtingen over het een of ander noodig hadden, was de Regent steeds in staat hun die te verschaffen.

Op eenen goeden dag berichtten spionnen hem, dat daar en daar een geheim speelhuis bestond, waar grof gebedeld werd. Denzelfden avond ging de Regent, heel gewoon gekleed en op eenigen afstand gevolgd door als de gewone lieden verkleedde oppassers, naar het speelhuis en binnen, zeggende, dat hij een neef was van den eigenaar en hem wenschte te spreken. Eenmaal in de kamer, waar verscheidene spelers zich bevonden, zette hij kalm zijne pet op en beval zijnen oppassers allen gevangen te nemen.

Zoo deed de Regent alles, om zijne dankbaarheid te toonen, dat men hem, den toekang roemloos, tot eenen zoo hooge betrekking had doen opklimmen. Vaak dacht hij bij zichzelf, dat het veel op een pantoon leek en dat de Goden hem wel bevoorrechtten boven zooveel anderen. Hij bleef echter steeds kortvondig en ijverig, totdat hij op zekeren dag, na eene korte ziekte door de dood uit zijn werkzaam leven werd gerukt. Op zijn sterfbed, overleedde hij zijnen eenigen zoon, die reeds wedono was, de sabel, die hem op zijne nachtelijke tochten altijd had beschermd en beval hem, die steeds in eere te houden en altijd ijverig en eerlijk te zijn, opdat hij hem als Regent zou opvolgen.

Diocjarta.

ARIADNE.

De bevolking leefde rustig en tevreden voort; er werden geen karbouwen meer gestolen en de kippen bleven veilig in de boomen slapen; overal heerste de welvaart. De controleur en de assistent-resident hadden den ijverigen en flinken man in zijn doen en laten gadeslagen en rapporteerden het aan den resident, die besloot pah Sipin flink te belonen.

Op een goeden dag liet hij den wedono bij zich komen; deze kwam en onder gewoonte hurkte hij neer op de bovenste trede van den trap van 't residentiehuus. De oppasser meldde den Resident de komst van den Wedono van S: «Verzoek den Wedono plaats te nemen,» beval hem den Resident, de oppasser zei het den Wedono, maar deze bleef waar hij was en dacht dat de oppasser gek was geworden en toen de oppasser het hem voor de tweede maal zei, gaf hij 't laconieke antwoord: «Kan niet.» Eindelijk verscheen de Resident, die op den Wedono toetredend, zeide: «Maar Wedono, ik heb je toch laten zeggen, om te gaan zitten; kom, neem naast me plaats; daar op den trap hoor je niet meer en ik feliciteer je bij dezen wel met je benoeming tot regent.» De arme Wedono twijfelde aan zijn eigen verstand, want hij dorst niet te veronderstellen, dat de Resident niet goed bij 't hoofd was; hij trilde op zijne beenen en mompelde maar altijd: «Saja, Kandjeng Toean.» De Resident had schik in 't verbaasde gezicht van den armen man, hij drukte hem in eenen stoel en zei toen, dat men hem tot Regent benoemd had om hem te belonen voor zijn flink optreden en dat men hoopte, dat hij op den ingeslagen weg zou voortgaan. Nog altijd scheen de nieuw benoemde Regent niet te begrijpen, wat er met hem gebeurde was en toen de Resident dat zag, stond hij op en zei: «Nu, Regent, ik geloof, dat je een beetje bingogeng bent; ga nu maar naar huis, morgen krijg je het besluit,» en toen de Regent op de knieën wilde vallen om de Sembah te maken, hield de Resident hem tegen en zei: «Nee, dat hoeft nu niet Regent,» en hij drukte hem hartelijk de hand. Steeds mompelend: «Regent, ben ik Regent, hoe kan dat nu?» kwam hij thuis, waar zijn vrouw hem vroeg wat hem toch scheelde op welke vraag zij echter niet veel antwoord kreeg.

Den volgende morgen was er groote koerspoel in de regentswoning, waar de benoeming van pah Sipin, de voormalige toekang roemloos, werd voorgelezen. De nieuwe

Regent scheen zich reeds in de omstandigheden geschikt te hebben en nam met een kalm gelaat de felicitaties aan. Daarbuiten, voor de kaboepten stonden een menigte beschouwers, waaronder ook mbok Sipin, die maar niet begreep kon, wat er gebeurde was. Eindelijk, toen haar man thuis was, vertelde hij het haar en dacht ze: «Het is dus toch waar, arme de menschen zeggen. Mijn man is Regent en ik, eene arme dessa-vrouw, zou dan Raden-Ajoe worden? Dat kan immers niet.» En na eenigen tijd zich half zelf gedacht te hebben, zei ze tot den Regent, dat ze maar liever naar hare dessa terugwilde. Deze wel begrijpende, dat hij als Regent eene andere vrouw noodig had, stond het haar toe en toen de vele sociaal voorbij was, verbonden aan het overnemen van zijne betrekking, huwde hij met de dochter van den Regent van P., iemand van zeer ouden adel. Men vierde drie dagen lang feest; Wajang-, Topeng- en Tandak-partijen wisselden elkaar af. Van heinde en ver was de bevolking toegestroomd; zij geloofde maar half wat zij bij geruchte vernomen had, n.l. dat een toekang roemloos Regent was geworden, zij wilde het hooren op de plaats zelve en menige uitroep van: «oentoeng sekali» werd dan ook te midden van de menigte gehoord.

Met de jonge bruid was ook een neef van haar de regentswoning binnengetroden, om den nieuwen Regent lezen en schrijven te leeren. Beiden gingen vol ijver aan den gang en door zijn wilskracht en vlug verstand maakte de Regent groote vorderingen. Het duurde niet lang of het oogenblik was daar, waarop hij met voldoening kon zeggen, dat hij lezen en schrijven kon. Hij gaf zijn leermeester tot belooning eene groote som gelds; deze echter, blijkbaar hiermee niet tevreden, verliet de kaboepten niet, zonder de Raden Ajoe mee te voeren. Neef en nicht hadden elkaar liefgekrege gedurende den tijd, dat de Regent, ijverig bezig met zijne studies, geen aandacht schonk aan hetgeen om hem heen gebeurde. Hoewel verbaasd, trok de Regent er zich niet veel van aan; «vrouwen genoeg» dacht hij. Hij stuurde een soeratlepas naar de ouders der voormalige Raden Ajoe en keek naar eene andere vrouw uit, die hij weldra vond. Kort daarop werd het huwelijk voltrokken en met nog groter praot en praal dan den eersten keer gevierd. Er zou een dans-receptie gegeven worden, waarvoor een eigenaardig ge-

Kunstsalon

W. H. Idzerda

31 Laan van Meerdervoort 31

DEN HAAG

Tentoonstelling Fotografieën

dagelijks geopend van 10-4 uur

Portretten

uitsluitend uitgevoerd in onveranderlijken

kool- en gomdruk

schreven invitatie-lijst door den Regent rondgestuurd werd; iedereen was uitgenoodigd. Op den avond van de receptie stroomde een zee van licht uit de kaboepten. Grote lampen hingen van den zolder af en tusschen het groen waarmee de regentswoning versierd was, flickerden talloze oliepittjes. In hunne bonte kleederen zaten de Inlanders in groepjes in en buiten den tuin, kalm genietend van alles, wat hun aangeboden werd. Droemrig klonk de gamelan, nu eens zacht wekladend als een smachtende ziel, dan weer fors en stout de hoogste verrukking uitjubelend. Binnen stonden lange tafels met spijzen en dranken klaar voor de Inlandsche hoofden en in het hoofdgebouw, waar eene zaal in gereedheid was gebracht voor de danslustigen, zag alles er keurig uit en stempelde het aemblement met groen, rose, veel verguldsel en loofwerk, alles tot een echt typisch Indisch geheel. Op de tonen der ronsebans zwerfden de danslustigen vroolijk rond en goed verzorgde buffetten zorgden voor den inwendigen mensch. Overal zag men gezelligheid en dat het feest wel geslaagd mocht heeten, bewees wel het feit, dat men eerst afscheid nam, toen de hanen

het bestuur met Goa verkeert, haren oorsprong vindt in het optreden van bestuurswege tegen eigenmachtige vijandige handelingen van Goa, tegen Sawietto gericht.

Den 15en dezer zou de heer Brugman een ultimatum overhandigen aan den vorst van Boni. Met het oog op de aanmoediging, die zijn houding elders op Celebes vindt, is het niet te verwachten dat de oude heer tegen dat stuk het hoofd zal buigen, zoodat een expeditie wel niet zal blijven.

De Dordtsche Petroleum-Maatschappij heeft voor het verwerken van het residu harer indische paraffinefabriek te Amsterdam aan de overzijde van het IJ een fabriek ingericht. Door de welwillende en tegemoetkomende houding der Suez-Kanaal-Maatschappij kan dat residu door de mailbooten als ballast in de waterdichte compartimenten van den dubbelen bodem tegen zeer lagen marktprijs worden overgevoerd.

Het Nederlandsch Zendingen genootschap en de Utrechtsche Zendingenvereniging hebben besloten hunne zendingshuizen te vereenigen en een gemeenschappelijke nederlandsche zendingsschool te Rotterdam te stichten. Een Comité richt een oproeping tot de nederlandsche protestanten, om bij te dragen tot het bijeenbrengen van een kapitaal van 400,000 gulden, waarvan de renten zouden volstaan om de jaarlijkse uitgaven der school te dekken. Reeds werden hertoe bijdragen ontvangen van H. M. de Koning en den Prins Gemaal, ten bedrage van 1000 en 500 gulden, terwijl een onbekende een gift van 10,000 gulden voor het beoogde doel schonk.

Uit de pers. De suikerencultuur op Java *Nieuwe Courant* van 27 Mei 11. Na in een negental artikelen, voorkomende in hare nummers van 6, 8, 11, 12, 15, 18, 19, 24 en 25 Mei 11. het wezen der suikerindustrie op Java te hebben uiteenzet, in verband met hare betrekkingen op economisch gebied tot de inlandse bevolking, komt de *Nieuwe Courant* in haar nummer van den 27en Mei 11., na er op te hebben gewezen, hoe aan bestaande misstanden door samenwerking van suikerfabrikanten, waartoe van dezen de eerste stap uitgegaan door het bekende request van het Algemeen Comité, van regering en bestuur spoedig genoeg een einde kan worden gemaakt, tot de volgende conclusie: Maar zelfs met de gebreken die haar thans nog aantrekken biedt de suikerencultuur zulke groote voordeelen, dat een achteruitgang zou zijn een vermindering van de algemeene welvaart, een ondergang, een niet te overzien ramp. Zij heeft daarom aanspraak op de onverdeelde belangstelling en den steun van het Opperbestuur en de regering van Ned.-Indië en van allen, zonder onderscheid, die het wel meenen met den inlander op Java.

Zij bevelen belangstellenden in deze materie de lezing zeer interessante studie aan. Wellicht dat de *Nieuwe Courant* gevonden wordt het geheel nog eens om het gemakkelijker te kunnen naslaan in handzameren, brochurevorm over te gieten.

Oost-Indische berichten. Uit een officieel draadbericht van de afgelopen week uit N. I. blijkt dat de tot Adja Tapparang behorende plantages in Mawai, op aansporing van **Gowa**, de conculen hebben teruggezonden. De kroonprins van Sidenreng — een der staates — nam bij een bezoek van den koninklijke Brugman te Paré-Paré een vijandelijke houding aan. De kroonprins en de geheele bevolking zijn gevlucht.

Het beruchte pediesch benedictief **Nja Moeda** is met 7 volgelingen naar Glé Poentjoeng gevlucht, toen deze beneden hem in kampong Aron vervolgd. Hij stiet daar op onze patrouilles onder luitenant Landzaat, bij welke gelegenheid hij het voornaamste onderhoofd Pang van vier andere benedictieven werden neergelegd. Verder berichtte de *Jav. Ct.* dat een brigade sterk 19 man, onder een eur. sergeant 20 April in het bosch, nabij Kala Reto (meergebied), door 60 Gajoeërs met de klewang aangevallen waarbij 2 amboneesche marechausées en de vijand 14 man aan dooden verloren.

Behalve het 9de, 19de en R. H. 15de bataljon, bestaat de 10de divisie uit de **Boni** bataljons aan de expeditie naar de *Loc.* wordt geschreven. Volgens het *Soer. Hbl.* is 't uitgemak dat de marechausées medegaan.

De luit.-kolonel Jhr. de Lannoy zal spoedig naar de bestemming van het 6de bataljon is niets zekerheid bekend, het 2de bataljon, thans in Djambi, spoedig worden afgelost en daarna gecompleteerd; 't is waarschijnlijk bestemd voor de expeditie naar Badoeng, wanneer de opgelegde boete niet wordt betaald. Het L. H. 15de bataljon zal vermoedelijk ook naar Ball worden bestemd.

Waar wij al deze verschillende oorlogsberichten mededeelen, ons de opmerking geoorloofd, dat wij voor spoedige publicatie de beste wenschen koesteren. Ongetwijfeld is 't voor een koloniale staat, wanneer het niet anders kan, noodig om met kracht van wapenen in te grijpen en dit dan zóó te doen, dat er kans is op een veldslag en volkomen succes. De oorlog blijft echter aan de lange duur wordt, financiële gevolgen na zich te laten merken, die maatregelen tot ontwikkeling van het land noodig maken. Als bepaalde tegenstanders van het veld, zoo verleidelijke imperialisme verwijzen wij naar de artikelen over Badoeng in de laatste nummers van *Het Vaderland*.

Het *Bat. Nbl.* weet mede te deelen dat de regering een organisatie van de departementen van Oost-Indië en N. en van marine zonden vervallen en in de andere departementen worden opgelost. De verschillende dienst-afdelingen der op te heffen departementen zullen dan verdelde worden als volgt: afd. Onderwijs bij het dep. van Justitie; de afd. Nijverheid bij het dep. van binnenlandsch bestuur en de afd. Marine, afzonderlijk beheerd, een onderdeel vormen van het dep. van oorlog. Verder zou het in de afdeling liggen de hier genoemde dienststukken te worden onder een eigen, deskundig en verantwoordelijk bestuur met uitzondering van de afd. Eeredienst, daar een afzonderlijke afdeling niet wel mogelijk is.

Het *Bat. Nbl.* weet mede te deelen dat de regering een organisatie van de departementen van Oost-Indië en N. en van marine zonden vervallen en in de andere departementen worden opgelost. De verschillende dienst-afdelingen der op te heffen departementen zullen dan verdelde worden als volgt: afd. Onderwijs bij het dep. van Justitie; de afd. Nijverheid bij het dep. van binnenlandsch bestuur en de afd. Marine, afzonderlijk beheerd, een onderdeel vormen van het dep. van oorlog. Verder zou het in de afdeling liggen de hier genoemde dienststukken te worden onder een eigen, deskundig en verantwoordelijk bestuur met uitzondering van de afd. Eeredienst, daar een afzonderlijke afdeling niet wel mogelijk is.

voor de onderwijsbelangen verantwoordelijk te stellen en de nijverheidsontwikkeling, die eene gansche menschenkracht aan het hoofd noodig heeft, nog zou willen leggen op de schouders van Dr. Treub, komt ons ondenkbaar voor. Iets anders is het overbrengen van het Militaire Marinebeheer onder het departement van Oorlog. Het behoort daar thuis, wanneer men aan het woord Oorlog zijne juiste betekenis geeft.

In een vrij druk bezochte algemeene vergadering der **Solose Landhuurders-Vereeniging** werd een nieuw bestuur gekozen, met den heer Bervoets als president en den heer van Alphen als thesaurier.

In het *Onderwijs* komt een verslag voor van de audientie bij den Gouverneur-generaal, tot bepleiting der **belangen van de onderwijzers.**

De landvoogd bleek van alle bijzonderheden volkomen op de hoogte te zijn en, hoewel beslist van voornemen om veel te bezuinigen, toch niet geneigd enig besluit uit te lokken bij de regering, als waarin hij een nadeel zou zien voor het onderwijs; dit was ten minste de indruk, dien men had verkregen. (Zie ingezonden stuk.)

De stand der **voedingsmiddelen** op Java en Madoera is blijkens het laatste officiële maandrapport over 't algemeen gunstig te noemen, zoodat wat de oogst betreft, als het rijstgewas te velde en ondanks door bandjirs, veldmuizen als anderszins ongeveer 4540 bouws over geheel Java zijn beschadigd of te niet gegaan.

Bezorgdheid omtrent de naaste toekomst in Semarang en Kedoe bestaat echter wel. In een district der afd. Koedoes heerscht schaarschte aan voedingsmiddelen; de noodige maatregelen zijn echter genomen, overigens is de economische toestand in Semarang bevredigend. Wat Kedoe aangaat is in de afd. Wono-sobo onzekerheid. Alhoewel geen beslist gevaar voor schaarschte bestaat, zijn de voorraden in het district Broeno gering en breid zich de *omo mentek* daar uit, dan is er gebrek te verwachten.

Het **Protestantsche weeshuis** te Semarang, zal zijne subsidie verliezen. Ook alle *hotels* in 't binnenland komen nu aan de beurt om hun regerings-subsidies geheel of gedeeltelijk te zien ingetrokken, aangezien ook in deze richting groote bezuinigingen te verwachten zijn.

De sultan van **Tidore** is, blijkens een bericht uit Gorontalo aan het *Soer. Hbl.*, overleden; ook de vorst van **Kotawaringin** te Bandjermasin, zoodat het *Bandj. Nbl.* weet mede te deelen.

Lombok is een prachtig land. De inlanders zijn er thans gelukkig en genieten er een zekere mate van welvaart. De bescherming, die zij gezocht en gevonden hebben onder de vleugelen van het nederlandsch gezag, heeft hun voorspoed aangebracht. Lombok heeft volop rijst, een gevolg van het groot aantal sawahs, veel meer rijst zelfs dan de bevolking noodig heeft voor hare behoeften, daarom verkoopt zij een deel van deze rijst. In 1904 zijn ongeveer 210000 picol rijst uitgevoerd en nu een maand vóór den rijsttoestoot heerscht nog nergens schaarschte en als de nieuwe oogst wordt ingehaald, zal de oude nog lang niet verbruikt zijn. Wel een bewijs dat, volgens den controleur v. Affelen v. S., aan wiens opstel in de *Locomotief* van 26 April j.l. wij het vorenstaande ontleenen, men geen vrees behoeft te koesteren voor gebrek aan voedingsgewas, en gebrek aan sawahgronden en dat de bevolking het product van 12000 bouws sawah (want van 1 bouw sawah wordt ± 17 à 18 picol rijst verkregen) te gelde maakt, omdat zij dat product voor haar voeding kan missen en daarvoor gaarne geld wil ontvangen, om zich daarmede enige luxe te verschaffen, als een mooi baadje, kabajaspelden, oorkopen enz.

In den regel glijd het geld door de vingers en wordt het meeste geld door de bevolking in armoede verteerd, daarom juist is in vele streken de Europeesche industrie, die de bevolking geld, in stede van het voor haar maar al te dikwijls onontbeerlijke voedingsgewas geeft, ten slotte een ramp voor den inlander geworden. Maar in Lombok is dit zoodaals wij boven zien, anders.

Behalve rijst, wordt van Lombok nog uitgevoerd copra, kapas, kaneel enz. In 1904 werden ongeveer 42000 picol copra uitgevoerd, die tegen f. 750 per picol reeds ruim 3 ton onder de bevolking bracht. Ook de toename der bevolking behoort niet af te schrikken, want er zijn nog daizenden bouws woeste gronden, die met enige irrigatie tot bebouwbare velden gemaakt kunnen worden.

Op grond van deze overwegingen breekt schrijver nogmaals een lans in het belang eener particuliere industrie, met name bijv. van de suiker- en tabaksencultuur, ondanks de aanschriving der regering om Lombok voor de industrie gesloten te houden.

In hoeverre andere cultures zullen slagen, kan schrijver niet beoordeelen en raadt hij eventueel bij verkregen machtiging aan, een proefaanplant aan te leggen, ten einde zekerheid te krijgen omtrent de gesteldheid van den bodem en de bereidwilligheid der bevolking, waar deskundigen hebben verzekerd, dat de grond voor suiker- en tabaksencultuur alleszins geschikt is.

Zou nu hier niet de gelegenheid bestaan om coöperatieve suiker- of tabaks-cultuur ten bate der inheemsche bevolking te beproeven? Allicht zal men in dit gezegde land welgestelde inlanders vinden, die op deze wijze hunne spaarpenningen goed willen beleggen. Voor iemand als de heer van Affelen, die het land vooruit wil helpen, zou het dunkt ons, een prachtig werk zijn zoo iets tot stand te brengen. Wij denken hierbij aan de plannen van Engelenberg voor Midden-Celebes.

De *Java-Bode* bevat een opstel van Th. I. over **rijst-fabricage**, waarin hij de aandacht vestigt der rijst-fabrikanten op een zoodanige methode van werken, ten einde een hooger percentage van het ruwe materiaal als verkoopbaar product aan de markt te brengen, hetgeen thans veel te wenschen overlaat wegens het ontbreken van elk vast plan bij den bouw en de inrichting der pelmolens, naar mate de middelen ruimer worden, bouwt men er dan hier, dan daar wat bij, met het gevolg dat men nooit een goed samenwerkend geheel krijgt. En toch moet volgens schrijver, zoodaals de prijzen nu zijn, elke met oordeel en kennis ingerichte rijstfabriek, in welke streek van productie ook gebouwd, als een winstgevende zaak worden beschouwd. Vóór 1882 werd in West-Java bij het verwerken der padi tot rijst, de oude methode met gebruik van waterkracht of karbouwen, algemeen toegepast.

Sedert zijn langzamerhand Europeesche machines ingevoerd. In 1895 zijn de eerste Engelenberg-hullers in gebruik genomen, welke een aanzienlijke vermindering van productieverlies gaven. Men begint ook al te dorsch en met machines; de daarmede verkregen gaba wordt in de Engelenberg-hullers tot witte rijst verwerkt. Zij, die cerga- of petjakoeit-rijst fabriceren (d. i. rijst nog met het hoorvlies) gebruiken voor dat doel kleine Chinese molentjes, van hout vervaardigd, soms van bamboevlechtwerk, met klei aangestreeken.

Daarna gaat schrijver over tot het mededeelen der resultaten, in de fabrieken bereikt en noemt dan de Krawang- en Bantam-padi als de zachtste soort; bij onverschillige of te harde bewerking geeft zij veel breuk en wordt veel kleiner van korrel. Zorgvuldig bewerkt, is van deze padi 68 pct. grove rijst te krijgen; bij onoordeelkundige bewerking levert zij slechts 50 pct. zonder breuk.

De padi van Karang Serang, Kramat en Mauk staat, wat het verlies bij de bewerking betreft, met Krawang-padi gelijk. Deze padisoort is wegens de groote korrel-lengte wel het moeilijkst te verwerken; van 55 pct. tot 30 pct. breuk kan deze worden beperkt.

De Indramajoe-, Buitenzorg- en Preangerrijst is harder van korrel en zal dus niet zoo gemakkelijk breken. Bij slechte bewerking levert zij 45 pct., bij goede 29 pct. breuk op. De Bekasi-padi is de beste soort, zoodat het maken van 70 tot 80 pct. grove rijst volstrekt niet moeilijk is.

De tjere-padi, welke korrel kleiner en dunner is dan alle andere padi-soorten en derhalve het gemakkelijkst van allen breekt, geeft in den regel van 55 tot 35 pct. breuk.

Bij de rijst, voor de consumptie in Indië verwerkt, zal het percentage breuk altijd ongeveer 10 pct. hooger zijn dan wanneer de rijst voor uitvoer bestemd is.

Laat men goede padi eerst door middel van dorsch-machines tot gaba verwerken, dan is daarvan bij degelijke behandeling gemakkelijk 83 pct. geheel schoone gaba te krijgen, vrij van stof en kaf.

En picol aldus verkregen gaba, in een Engelenberg-huller éénmaal vermalen, levert 69 pct. witte rijst; iedere andere wijze levert 73 pct. witte rijst.

Zorg voor zindelijkheid in de fabriek en voor een geregeld gang en bovenal eene grondige kennis van alle rijstsoorten zijn eerste vereischten, evenals kennis van de gezegde werktuigen.

De exporteurs van Java-rijst verlangen deze in een z.g. „onverwerkt” vorm, met nog hier en daar zelfs een enkelen korrel, voorzien van het hoorvlies, omdat de Europeesche molenaars de verdere bewerking zelven wenschen te doen.

Schrijver besluit zijn opstel met een schets van de wijze, waarop men in Europa de rijst afwerkt.

Aan het initiatief van Dr. Brandes danken wij de ontdekking van een **Sivaitischen tempel** bij de Boeroe-boedoer, aan den kant van Mendoet. Wel ligt de tempel zelf in puin, maar de gevonden wonderschoone beelden zijn zoo goed als onbeschadigd. Onder het deskundig toezicht van den heer Ljdie Melville, lid der oudheidkundige vereeniging, heeft de ontgraving plaats gehad.

De heer Brandes heeft nog een ander schoon werk verricht. De aldaar bestaande Tjandi Poon was door den loop der tijden met een reusachtigen randoeloes-boom te zamengegroeid, waardoor het bovenste gedeelte van de fraaie Azardi geheel was verwoest. Dr. Brandes heeft nu dezen boom doen opruimen en de verspreide stukken van den tempel bijeengezocht, zoodat de tempel weer in zijn oorspronkelijken toestand is teruggebracht. De *Mataram* deelt mede, dat een photographische afbeelding van dit gewrocht der oudheid te Solo bij Cephas is te zien en later in den handel zal worden gebracht. Wegens plaatsgebrek is dit bericht niet het vorige nummer weggelaten moeten worden.

Bemoedigende gegevens voor de voorstanders eener **ramel-cultuur** in onze archipel vindt men opnieuw in een brochure, getiteld: „*Rame, its cultivation, decortication, treatment and uses*”, verschenen bij de firma Mc. Donald Boyle en Co. te Londen waarvan men, ook op aanvraag bij Lee Hedges te Colombo, een exemplaar kan bekomen. Het werkje bevat zeer nuttige wenken, voor allen, die zich op de cultuur willen toeleggen, benevens begrotingen en kosten-berekeningen, inclusief vracht naar Londen.

Onder den titel: **De koffie-cultuur op Java** door A. C. Raedt van Oldenbarneveld, komt over het onderwerp: „de bijen en de koffie-cultuur” het een en ander voor, over het benutten der bijenteelt voor de koffie-cultuur, waarover nog nimmer iets is geschreven.

Hij vestigt de aandacht der planters op de omstandigheid, dat een maximum bloei vaak een minimum-oogst oplevert, m. a. w. dat een overvloed van gezonde bloesems aan gezonde boomen, zonder teistering door ziekten, in evenredigheid een zeer geringe oogst oplevert.

Men kan zich dan verzekeren, door in de kortste spanne tijds, op 't juiste oogenblik, van een arbeidskracht te bedienen, die onze menscheijke krachten te boven gaat en deze kracht nu wordt door de hulp der bijen verleend. Hij wil dus dat men zich tegen dreigende klimaat-inwerkingen weert door de bijenteelt aan de cultuur te paren.

Het blad van den heer v. Emmerik: „*Landbouw en Veeteelt*” heeft o. i. een goed werk verricht door op deze brochure de aandacht te vestigen.

In *Teijsmannia* komt een overzicht voor van de cultuur en bereiding van **manila-hennep** (Abaca) op de Philippijnen, waaraan door den heer Pit het een en ander wordt toegevoegd, waaruit de waarschijnlijkheid blijkt, dat in verscheidene streken van Java deze cultuur met voordeel geteeld zal kunnen worden, al ware 't alleen als bijcultuur op de ondernemingen.

De desman kan een deel van zijn tegellan of van zijn erf met manila-pisang beplanten en daarvan met betrekkelijk weinig onderhoud en arbeid goede verdiensten maken. Ook de zeer eenvoudige bereidingswijze, door middel van een toestel, dat elke inlander met behulp van zijn desman gemakkelijk kan maken, maakt abaca bijzonder geschikt voor de inlandse cultuur, daar de landbouwer zelf zijn product geheel afgewerkt ter markt kan brengen en in die streken waar nog inheemsche weefsels gemaakt worden, de fijnere kwaliteiten van abaca-vezel zich tot dit doel uitstekend leenen.

De vezel zal, zoodra zij bekend wordt, zeker zeer gewild zijn, vooral in streken, waar de inlander zich met het alles behalve sterke uit bamboe of aroenvezel gedraaide touw moet behelpen. Ook zal, wanneer het aanbod toeneemt, een geregeld afzet worden gevonden.

Het *Bat. Nbl.*, waaraan het vorenstaande is ontleend, voegt hieraan toe, dat in den cultuurtijd te Buitenzorg een kleine aanplant van abaca staat, die echter niet zoo krachtig ontwikkeld is als in de Philippijnen. In onze Sangir- en Palaut-eilanden worden van de abaca-vezel kleedingstukken en andere weefsels vervaardigd, die in Boeatan te zien en te koop zijn.

M. P. Jem publiceert in het *Bulletin de Société nationale d'Agriculture de France* zeer belangwekkende bijzonderheden over een **zijde spinnende rups in Ned.-Indië**, van welk insect hij enige exemplaren in zijn verschillende gedaante-verwisselingen naar Parijs heeft gezonden, voor de entomologische afdeling van het museum.

Deze rups, van de familie der „*Cricula Trif* en *estrata Helder*”, hecht zich aan vele tropische plantensoorten en hieronder zijn vele cultuurplanten, als de „*Canarium commune* Persea gratissima”, „*magifera indica*”, „*Thea*” enz. Zij richt vaak onder de planten een ware verwoesting aan. De cocons van deze *cracula* zijn niet zeer rijk aan zijde, maar wegens haar talrijkheid is 't mogelijk ze te benutten voor de zijde-industrie.

Deze *cracula* komt niet alleen op Java voor, maar ook nog in verschillende deelen van het vasteland van Indië. Misschien zou voor de industrie partij getrokken kunnen worden van deze nog niet geteelde zijderups, meent de schrijver en daarom vestigt de *Sem. Ct.* er de aandacht op.

Op gezag van de *Java-Bode*, doet op militair gebied een bericht de ronde, dat in hooge mate onze verwondering wekte. Uitgaande van het zeer juiste beginsel,

dat de overtuiging van eigen overmacht en overwicht een belangrijken factor is tot het behalen der overwinning in iederen strijd, zou de Gouvern.-Gen. van Ned.-Indië die overtuiging tot algemeen goed willen maken, door alle voorbeveiliging tegen overval van molest van den weer-spansigen inlander dienende **versterkingen af te breken**, en ze te vervangen door eene omrastering van prikkeldraad! Slechts enkele groote monumentale versterkingen zouden gespaard blijven, maar alle palissadeeringen, barrières, fortmuren, bastions, geblindeerde schilderhuizen, blokhuisen, kortom alles wat de genie op dit gebied heeft uitgevonden, moet worden omvergehaald.

De verovering van Atjeh en de expeditie naar Flores in 1890 zouden hebben bewezen, dat al die rommel onnoodig is nu wij repeteergeweren en marechausées hebben.

Daargelaten het irrationeel dat bij zoo'n besluit geleen zou zijn in het behoud der prikkeldraad-omheining, komt het ons ondenkbaar voor, dat de Landvoogd in onze Indische krijgsgeschiedenis niet zou hebben gelezen, hoe de mogelijkheid van het standhouden in een fort achter een palissadeering of in een versterkt huis, tot er hulp van buiten kwam, dikwijls menschenlevens heeft gespaard en het prestige der overheerschers verhoogd. Hoe in den Atjeh-Oorlog b.v. het bij de 1ste expeditie niet kunnen behouden van den Missigit, een der oorzaken was van het mislukken dier expeditie, terwijl bij den tweeden tocht het dadelijk aanbrenge van dekking tegen het plongerend vuur uit den Kraton, 't behoud van den Missigit en 't verdere opereeren mogelijk maakte.

Repeteergeweren zullen toch niet altijd ons monopolie blijven en nu kunnen wij ons niet voorstellen welk voordeel er in kan gelegen zijn om eenen ons van uit de verte beschietenden vijand vrij spel te geven.

Van jong-militaire zijde werd ons opgemerkt, dat veilige dekking het moreel van den soldaat verslapt en hem minder geschikt maakt, voor het dadelijk doortastend optreden, hetgeen nu de Indische oorlogskunst is!

Wij geven toe, dat de lamendige defensieve geconcentreerde stelling op Atjeh in dit opzicht veel heeft bedorven, maar kunnen gerust verzekeren aan hen die verzuimden de geschiedenis van vroegere jaren te lezen, dat ook in denouden tijd toen men toch ook wel palissadeeringen had, patrouilleeren en opjagen van den vijand, 't meestal met succes bekreunde wachtwoord was.

Als medicijn tegen een misschien onder 't nieuwere geslacht ontdekte minder goeden geest, zonden wij 't door den *Java-Bode* bedoelde middel wat radicaal vinden. Het doet ons denken aan de eerste toepassing der hygiëneleer op de kazernes te Weltevreden, welke wij bijwoonden: Overal werden gaten gebroken om de lucht toegang te verschaffen in de kazernemuren en later moest een groot deel van die gaten weer dicht worden gestopt ten einde de soldaten tegen rhumatiek en andere kwalen te beveiligen!

RECLAMES.

Abonnement geldig in

BERLITZ

meer dan 170 steden

SCHOOL

ALLEEN

Noordeinde 119 a

Gewaarschuld wordt tegen arglistige nabootsing.

ALLE MODERNE

TALEN

Onderwijs Vertalingen

Proefles gratis.

Prospectus franco.

Vornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Mercur, 30 Mei 1905, No. 22.

Koloniaal Museum te Haarlem. Jaarlijksche Vergadering. — Suikerencultuur op Hawaii, door P. — Het gebruik van inheemsche planten als voedings- en geneesmiddel. — Een en ander over Ammoniumbestemming op het eiland Java, door Br. — Caoutchouc-cultuur, door A. H. Berkhout. — Soekaboemische Landbouwvereniging. — Bericht omtrent de Gouvernements kina-onderneming over het 1e kwartaal 1905. — Malangsche Vereeniging van Koffieplanters. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Maandbericht van het Ned. Zendingen genootschap. Mei 1905.

De zending in Posso in 1904, door Alb. C. Kruyt. — Mijne eerste ervaringen in Posso, door Ph. H. C. Hofman.

Orgaan der Ned. Zendingenvereniging. Mei 1905

Verslag der Vereeniging over het jaar 1904 (tweede gedeelte).

Geneeskundig Tijdschrift voor Nederlandsch-Indië. Dl. 45, afl. 1.

Verslag der Vereeniging tot bevordering der geneesk. wetenschappen in Ned.-Indië en van het wetenschappelijk gedeelte der vergaderingen over het jaar 1904. — De „Schiffersche” stippling der roode bloedlichaampjes bij de infectie met plasmodium vivax, door E. W. K. van dem Borne. — Over de termen anderdaagsche, dertendaagsche en vierdendaagsche koorts, door Dr. J. T. Terburgh. — Over den ambtseel en de verplichtingen van den geneesheer tegenover de Justitie, door Dr. F. S. Stibbe. — Kanarizaden-omsluis als toevoegsel tot voor zuigelingen bestemde koemelk, door Dr. W. G. Boersma. — Jaarverslag der zieken-inrichting Semampir, door Dr. H. B. van Buuren. — Amaroese na uterusbloeding, door Dr. C. H. Felix (met twee platen). — Oogdipterygium, door Dr. C. H. Felix (met plaat). — Moet de cursus voor tropische ziekten in Europa of in Indië gegeven worden, door Dr. A. J. Salm en J. de Haan.

Weekblad voor Indië. 1e jaarg. No. 52.

Na een jaar, door M. van Geuns. — Over rietbranden, door J. E. Jasper. — Uit het leven op Sumatra (een picnic te Pasar Bidoe, bij Padang). — F. C. E. Bousquet (In memoriam, met portret), door M. F. Onnen. — Constant van de Wall (met portret), door Henry. — Niet alle daagsche motorrij over Java, door W. van Delft. — Een Madoereesche „*Cavaleria Rusticana*”.

I. d. 2e jaarg. No. 1.

Het zevende suikercongres te Soerabaja (met foto's). — Berijmde geschiedenis van N. I., door W. van Delft. — Op de voorgalerij (Brief uit Soekabawa). — Uit een militair klachtenboek. — Ingezonden antwoord op 't verzoek van dr. Brandes, door dr. J. Groneman. — Opstand, eene paaschgeschiedenis. — Een Madoereesche „*Cavaleria Rusticana*” (slot).

ADVERTENTIËN.

Ondertrouwd:
WALRAVE VAN HOUTEN
Asp.-Ing. B. O. W.
en
MARIE OBREEN.
Lamongan, Lamongan,
's-Gravenhage, } 31 Mei 1905.

EDUARD PELGER,
MAGAZIJN VAN
HEERENHOEDEN.
Prinsestraat 39,
1ste huis naast de Brandweerkazerne,
's-GRAVENHAGE.

PIERRE VOS,
Cuisinier, v. Galenstraat 30.
Diners in alle prijzen.

REGENTESSELAAN 26,
VILLA EMMA.
FAMILIE-PENSION.
Prachtige kamers per maand, week of dag.
SCHUTTERO.

Joh. P. WASSENAAR,
Schoenmagazijn,
Prins Hendrikstraat 123.
bericht de ontvangst eener ruime collectie
Zomerartikelen bestaande in fijn **Hee-
ren-, Dames- en ook Kinder-Schoen-
werk**, ieder paar gegarandeert. Prijzen billijk.
Neem proef met mijn ijersterke **SCHOOLLAARZEN**,
Atelier voor Reparatiën en Maatwerk.

Gevestigd:
Dr. H. K. Offerhaus.
Arts.
Nassauplein 1a.
Spreekuren: 8-9 en 1-2.
Telefoon No. 3690.

In een stil huisgezin waarvan de
vrouw 20 jaar in Indië is geweest
kunnen eenige
KINDEREN
geplaatst worden, voor goede opvoeding
en behandeling wordt ingestaan. Vale-
riusstraat 27, Den Haag.

Corn. Schmidt,
Leeraar in den Solozang en
Methodisch spreken.
Valeriusstraat 27. Den Haag.

Baboe.
Eene BABOE, vrij van zeeziekte, pl. m.
11 Juni te Amsterdam uit Indië aan-
komende, biedt zich aan om met eene
familie naar Indië terug te gaan.
Inlichtingen verstrekt Mevr. ROMELIJN,
Stephensonstraat 79, 's-Gravenhage.

APELDOORN.
Eene BESCH. DAME wed., lief gelegen
huis aan de KERKLAAN, b/h. Oranjepark,
dicht bij Loolaan en bosschen bewonende,
biedt voor tijd. of doorlopend
PENSION
aan, aan dames of kinderen die om gezond-
heidsredenen, o.a. de buitenlucht genieten
moeten. Beste refer. Br. fr. aan het Bureau
van dit Blad.

ONDERWIJS.
Het bestuur der afdeling Apeldoorn van
de Vereeniging „Oost en West” vestigt de
aandacht van Ouders en Voogden op de
uitmuntende gelegenheid die te Apeldoorn
bestaat om kinderen te laten schoolgaan.
Er zijn verschillende **zeer goede en goed-
koop** scholen voor lager en middelbaar
onderwijs en er bestaat ruimschoots gelegen-
heid voor degelijk en billijk pension.
De ondergeteekenden zijn gaarne bereid
medewerking te verleenen, alle gewenschte
inlichtingen te verstrekken en desverlangd
toezicht uit te oefenen.
Mevr. A. VAN HENGST-HAUS,
Presidente.
O. H. KUIJK, gep. Kapt. t/z,
Secretaris.

OUDE en INDISCHE BRILLANTEN
worden tegen marktprijs ingekocht door
N. BLOM,
in Goud, Zilver en Edelgesteenten,
Amsterdam, N. Heerengracht 9.
Ook aan huis te ontbieden.

INTEKEN BILJET.
De ondergeteekende
wonende te _____
wenscht
donateur-trice
lid _____ te worden der Vereeniging
„Oost en West” tegen een jaarlijksche
contributie van f _____
den _____ 190
Straat of gracht. _____ Mandteekoning.

**'s-Gravenhaagsche
Crediet-Vereeniging en
Depositokas**
Den Haag — Buitenhof 46.
Waarborgkapitaal en Reserve
f 400.000.

Directie:
Mr. I. B. VAN BERCKEL — J. L. DIETZ.
Commissiehandel in **Effecten en Coupons.**
Credieten tegen persoonlijk of zakelijk
onderpand. Verhuurt **Safes** in den brandvrijen
kelder. Plaats gelden à **deposito**, in **chèque-
rekening**, in de spaarkas.
Fourniert tegen zeer voordeelgekoersde **Tra-
tes** op de belangrijke plaatsen in **Ned. Indië.**
Verstrekt alle gewenschte inlichtingen.
Kantoortijd 9-3 uur.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,
Hofleveranciers
van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moede.
Gedempte Raamstraat 11-12,
'S-GRAVENHAGE.

**Ned. Fabrik van
Banieren, Vaandels, Militaire Borduurwerken.**
Inrichting voor 't borduren van
Lambrequins, Stoelzittingen, enz.
Uitgebreide Weverij en Passementfabriek
voor de vervaardiging van Franjes, Em-
brasses en Agrementen in solide qual-
teit en iedere verlangde kleur.
CONCURREERENDE PRIJZEN.

TOKO!
SARITJAN DARIE DJOKJA-KARTA.
Kunsthandel. Obrechtstraat 165.
Vergulder en Lijstenmaker.
Gravuren en Encadrementen.
Bekend voor billijke prijzen en nette
bediening.
BESTE LIJSTEN VOOR INDIË.

AUG. SAVELKOUL,
Voorheen J. VAXOLAIRE & Co.
AMSTERDAM. BATAVIA.
SINGEL 429, 31, 33, 35, hoek HEILIGEWEG,
AMSTERDAM.
Het eenige adres in geheel Nederland.
Met **FILIAAL** te **BATAVIA „Rijswijk”.**
Speciale Inrichting voor
INDISCHE UITRUSTINGEN.
UNIFORMEN voor HH. Ambtenaren, Officieren van het O.-I. Leger en Marine.
Door veeljarige eigen ondervinding, tijdens mijn verblijf te Batavia,
ben ik in staat alle Kleeding volgens de eischen, voor Indië gesteld,
te leveren. Te Amsterdam worden dezelfde gegarandeerde kwaliteiten
Linnen, Drill en Khaki Costumes; alsook speciaal voor de Tropen
geschikte Fantaisie- en Ceremonie-Costumes geleverd, als te Batavia.
Daar hier in Nederland uitrustingen geleverd worden, die in
Indië gekomen, totaal onbruikbaar blijken te zijn, (alleen uit
gebrek aan ervaring op dit gebied), is eene garantie, zoowel te
Amsterdam als te Batavia door mij verstrekt, van zeer groot
belang. Door het bestaan van mijn zaak hier te lande, zijnde
dezelfde als die te Batavia, is het bezwaar van hier in Europa
zijn Uitrustingen te koop opgeheven.
Geillustreerde Prijscourant franco op aanvraag.

De Firma TER MARSCH & Co.
Hofleveranciers te ROTTERDAM
levert, onder nevensstaand Fabrieksmerk, uitsluitend
prima kwaliteit
Vleeschwaren, Soepen, Sausen, Hammen,
ENZ. ENZ.
Vraagt uitgebreide Prijscourant voor Export of Binnenland.

ZADEL- EN KOFFERMAKERIJ,
W. POPPINK,
151 PRINS HENDRIKSTRAAT, DEN HAAG.
Goedkoop adres voor sterke REIS- en HANDKOFFERS. Vooral wordt de
aandacht gevestigd op mijn uiterst solide en goedkoop gepanserde HUT- en
MAILKOFFERS. Reparatieinrichting voor alle soorten reisartikelen en lederwaren.

Vraagt
de bekende
Saucen en
Uw Leverancier
Groenten, Soepen,
Zuren van de Firma
TIELEMAN & DROS, Leiden.

H. HOLLENKAMP en Co.
Vijzelstraat, hoek Keizersgracht, Amsterdam.
Telefoonnummer 1118.
SPECIAAL ADRES voor de Levering van
OOST- EN WEST-INDISCHE UITRUSTINGEN.
alsmede **Civiele en Militaire Uniformen.**
Het Bureau van Oost en West, Laan van Meerdervoort 195, is op
aanvraag, volgaarne bereid de gewenschte inlichtingen te geven omtrent de
levering der goederen door bovenstaande Firma.

AGUILARS
PORT-, SHERRY, MADEIRA
en fijne TAFELWIJNEN,
zijn alom bekend.
Hoofdkantoor:
Heerengracht 3, Den Haag.
Bijkantoor:
BATAVIA, B. DE BAS & Co.
Succursalen: UTRECHT en LEIDEN.
Agentschappen op alle Hoofdplaatsen
in Ned. Indië.
Interc. Telefoon 264.

Pension Büchner.
Laan van Meerdervoort 198,
hoek PERPONCHERSTRAAT
Den Haag.
Logies te verkrijgen
per maand, per week en per dag.
Volledige Badinrichting in huis

**„Arnhem” Levensverzekering-Maatschappij
„ARNHEM”.**
Directie: Th. LIEFRINCK, P. A. BOONE.
Generaal-Inspecteur: C. A. VAN DER HUUCHT, te 's-Gravenhage.
Inspecteurs: H. N. STAKMAN te 's-Gravenhage; G. O. A. VUNDERINK te Groningen;
H. VEDER te Arnhem; J. P. PUNT te Breda.
Bijkantoor te Batavia, Directeur J. WILDEMAN.

Lambert Waterreus,
Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEPHOON 1447.
Ontvangen van de onderneming NANGGOENG NIRMALA:
Fijne Java Assam Thee in pakken à 50 cts.
van Gumprich & Straus-Batavia
de Bekende After dinner tea uit de Fabrik Amoy p. pak 55 cts.
Beide fijne Theeën zeer aan te bevelen zoowel aan Indische
als Hollandse Familien.
Zeer mooie Gandaria assin.

MEIJROOS & KALSHOVEN, ARNHEM Koningsplein 9.
Export van Piano's, Harmoniums, Muziek-, Blaas- en Strijkinstrumenten,
Gramophones, enz. naar Oost- en West-Indië.
Speciaal voor de tropen aanbevolen:
Piano's en Vleugels uit de fabriek van JOHN. BRINSMEAD & SONS, LONDON! Garantie 5 jaar.
Catalogus franco op aanvraag.

H. VAN ROOY,
SCHOENMAGAZIJN.
Specialiteit in maatwerk voor gevoelige voeten.
Reparatie-inrichting.
BANKASTRAAT 4 L
naast de Melkinrichting „de Sierkan”.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCH LLOYD”
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
	1905	1905	1905	1905	1905
Merapi	10 Juni	22 Juni	27 Juni	16 Juli	18 "
Ophir †	24 "	6 Juli	11 Juli	30 "	1 Aug.
Gedé	8 Juli	20 "	25 "	13 Aug.	15 "
Sindoro †	22 "	3 Aug.	8 Aug.	27 "	29 "
Lawoe	5 Aug.	17 "	22 "	10 Sept.	12 Sept.
Wills †	19 "	31 "	5 Sept.	24 "	26 "
Ardjoeno	2 Sept.	14 Sept.	19 "	8 Oct.	10 Oct.
Goentoe †	16 "	28 "	3 Oct.	23 "	25 "

† 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.
De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co., Rotterdam.**
De Agenten: **Eijkensluyters & Tromp, Anna Paulownastraat 11, 's-Hage**

C. HOYNG,
Den Haag. — Utrecht.
Geillustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvraag toegezonden

Echt Chineesche Thee,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

F. H. BOTHE,
21, Veenestraat -- Den Haag.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÈME STOFFEN.
Nouveaute's voor elk seizoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

West-Indische Berichten.

Suriname. De Koloniale Staten hebben in hunne vergaderingen van den 2en en 4en Mei l. de ontwerpverordening betreffende de begroting voor 1906 aangenomen.

In de eerste zitting aan dit onderwerp gewijnd deed zich een incident voor, waarbij wij een oogenblik wenschen te verwijlen.

De heer Curiel achtte het noodig om in een lange rede, naast de aan het bestuur en het moederland gebrachte hulde voor de maatregelen, genomen of ontworpen tot vermeerdering der productiviteit van de kolonie, te wijzen op een, indertijd gehouden pleidooi voor het bestaan eener "eereschuld" van het moederland aan de kolonie.

Hoewel spreker, altijd volgens het Onze-West verslag, waaruit wij onze gegevens putten, erkent dat de feiten er geenszins op wijzen, dat in het moederland de opvatting officieel ingang zou hebben gevonden en behouden, als zoude Suriname een lastpost zijn, meende hij het goed te moeten bepleiten op grond van de in de zestiger jaren aangevoerde theorie, dat de bekostiging door de kolonie zelve in de jaren 1815—1865 van hare militaire uitgaven, naar het recht verleende op teruggave der uit dien hoofde bestede gelden.

Wij achten het met den heer Libertador Ellis niet van bedenking vrij, dat dergelijke zaken in het vertegenwoordigend lichaam der kolonie worden ter sprake gebracht op 'n oogenblik nu in geenerlei opzicht mag gezegd worden, dat het moederland zich aan zijne verplichting om de kolonie tot ontwikkeling te brengen zou willen onttrekken.

Dergelijk argument, als door den heer Curiel aangevoerd, moge op zijne plaats geacht worden. Maar het zou gelden, op die verplichting te moeten wijzen, thans achten wij het, door hem gevoerde pleit, dat niet zoo geheel onaanvaardbaar is, ten eenemale misplaatst.

Wanneer, zoals wij allen hopen, Nederland door een meer dan tot dusverre op de vermeerdering der productiviteit en welvaart der koloniën gericht bestuur, aan een welvarend koloniaal rijk het voortdurend bestaan zal hebben verzekerd, zal naar onze meening ook de tijd zijn aangebroken, dat die koloniën, niet verplicht zoodaals thans met Oost-Indië het geval is, maar eigener beweging naar voren treden in de militaire uitgaven, welke het voortbestaan der nederlandsche koloniën als zoodanig moeten waarborgen.

De tijden van voorspoed, zoolw Nederlandisch Oost-als West-Indië hebben ze gekend, maar terwijl niet tegenstaande ze voorbijgingen, de last met volle zwaarte op de oost-indische bezittingen bleef drukken, ontnam de moederlandse wetgever dien voor de koloniën in de West om dien zelf verder te aanvaarden.

Suriname heeft dus onzes inziens allerminst te klagen over de, ten opzichte der kolonie gehuldigde opvattingen, zoodaals die ten deze uit de bestuurs-handelingen en het gesproken woord van verantwoordelijke personen valt af te leiden, waarmee de kolonie en met name haar vertegenwoordigend lichaam feitelijk alleen te maken heeft.

Wij betreuen het, dat een zoo geacht lid der Staten, als de heer Curiel, zich door het geschrijf van een onverantwoordelijk persoon, die natuurlijk allicht onder andere onverantwoordelijke zijne geestverwanten vindt, heeft laten verleiden, dit met recht door den heer Ellis als wanklant betiteld pleidooi in het debat te brengen.

Nederland heeft als tegenover zijne andere koloniën ook ten opzichte van Suriname plichten te vervullen, en waar hiertoe de betrekkelijke geringe offers, wat Suriname aangaat, steeds met de meeste bereidwilligheid en zoo veelal mogelijk worden gebracht, achten wij hier veelal een woord van aanmoediging om op den ingeslagen weg voort te gaan op zijne plaats.

Het nieuw gekozen lid de heer Fabrick, begon in zijn inleidende speech met wat hem het meest aan 't harte lag, het kiesreglement, waartoe hij een zeer bewerkte voordracht had ingestuurd, zonder dat hij evenwel in de gelegenheid werd gesteld, het heele stuk af te draaien, daar de Voorzitter op 'n gegeven oogenblik moest opmerken, dat al die details toch waarlijk niet noodig waren, wij een eenvoudige verwijzing naar het nederlandsche systeem van stemmen, dat spreker bezig wat in den breedte niteen te zetten, voor het bestuur wel voldoende zou wezen.

Eensdeels vonden wij het jammer, dat de Voorzitter aldus ingreep, daar de heer Fabrick nu toch zoo moei op weg was om den Staten-griffier wat meer werk te bezorgen, en aan diens alleen voor het griffierchap bestaan meer raison de être te geven.

Een ander incident deed zich bij de behandeling der kwestie van de lotsverbetering van het recherche-korps voor. Omtrent het te dien aanzien door den heer Curiel gesprokene ontleenen wij aan het Onze West verslag het volgende:

"Als de Staten in het Voorl. Verslag de vraag stellen of het niet mogelijk zoude zijn onder de hoofdcommissieën der geschikten persoon te vinden voor de benoeming van visiteur, antwoordt het Bestuur, dat over de geschiktheid van personen voor benoemingen geene gedachtenwisseling tusschen Bestuur en Staten kan plaats vinden. Maar bij eene vorige gelegenheid heeft een der gedelegeerden gemeend de Staten te moeten leeren wat hun taak was en gezegd, dat zij dienden om de hoofdstromingen van het volk weer te geven. Welnu, dit doende, zal reker het kind bij den naam noemen, en verklaren: dat het publiek sterk onder den indruk verkeert, dat het Bestuur in sommige gevallen personen uit de kolonie ook al zijn zij geschikt, niet wil benoemen, om iemand uit Nederland te laten komen. (Rumoer op de tribune. De Voorzitter dreigt maatregelen te zullen nemen.)"

Spreker heeft er niets tegen, dat waar het noodig is, ambtenaren uit Nederland komen. Maar zijn er geschikte elementen hier, dan mag men die niet voorbijgaan."

Aan het antwoord van den gouvernements-gedelegeerde ontleenen wij dat in werkelijkheid in het onderhavig geval het bestuur nog het standpunt van 1895 blijft innemen, toen het verklaarde, dat het wenschelijk was voor de betrekking van visiteur iemand uit Nederland te laten komen. Wij hopen dat dit standpunt hoe eer hoe liever moge worden verlaten, daar het toch niet aangaat om aan geschikte elementen in de kolonie de vooruitzichten te beperken.

Overigens werd nog veel nuttigs in deze zittingen te berde gebracht, hetgeen te releveeren ons evenwel te ver zou voeren.

Voor de cacao schijnt nu de tijd van beterschap te zijn aangebroken. In de vier eerste maanden van dit jaar werd nagenoeg de dubbele hoeveelheid uitgevoerd van wat in hetzelfde tijdperk van 1904 de kolonie verliet, terwijl ook voor Mei het uitvoercijfer op het dubbele wordt geschat van dat voor Mei 1904. Moge de beterschap van blijvend aard wezen!

INGEZONDEN.

De Heer van Heutsz en het Volks-onderwijs in Indië.

De Heeren H. P. van der Hoorn, Voorzitter van het hoofdbestuur en G. A. Tuijl Schitemaker, Voorzitter van Batavia van het Ned. Ind. Onderwijzers-Genootschap zijn den 24en April jl. door den gouverneur-generaal in gehoor ontvangen, om hun bezwaren te bepleiten tegen de voorgenomen vermindering van het aantal scholen der 1ste klasse."

Aldus bericht het dagblad Land en Volk van Zaterdag 27 Mei jl. en vervolgt: "In Het Onderwijs geven de heeren in het volgende relaas verslag van de uitgesproken meening van den landvoogd:

1e dat in algemeen zinn het onderwijs lijdt door het te lang blijven doordienen van onderwijzers, die rijp zijn voor pensioen.

2e dat rapporten in het algemeen en ook die over onderwijzers uitgebracht, mank gaan aan algemeenheden, waarop geen voorstellen tot pensionneeren kunnen gedaan worden;

3e het onderwijs sluit niet aan, noch bij het middelbaar in Indië, noch bij het lager in Nederland;

4e dat het Ned. Ind. Onderwijzersgenootschap in dien geest (vide punten 1, 2 en 3) misschien met vrucht werkzaam kon zijn;

5e dat Z.Ex. persoonlijk voor eene promotie tot 1e klasse zou zijn na een bepaald aantal (bijv. 20) dienstjaren, maar dan ook na vooraf geleken geschiktheid;

6e over het desbetreffende voorstel kon Z.Ex. zich nog niet uitspreken; 't was op 't oogenblik bij de secretarie om advies in behandeling;

7e gaf ZEX. in overweging, de motie zoolw als de argumenten tegen het voorstel bij dat lichaam in te dienen; om later bij eene eventuele benoeming van een nieuwen directeur nogmaals van advies te dienen; omdat het voorstel, na alle phasen doorloopen te hebben bij het departement van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid weer om een eindadvies komt, waarna dan eerst de koninklijke machtiging gevraagd zal worden.

Eindresultaat: De heeren hebben den indruk gekregen, dat de gouverneur-generaal hoeezer ook beslist voorstander van bezuiniging, geen besluit zal uitlokken, als Z. Exc. daarin een nadeel ziet voor het onderwijs."

Het komt mij voor, dat Het Koloniaal Weekblad de aangewezen plaats is tot het maken van een paar kantteekeningen op het bovenstaande.

De zaak is belangrijk genoeg, wijl het niets meer of minder geldt, dan het Openbaar Lager Onderwijs in Ned.-Indië, d. w. z. een der gewichtigste factoren van invloed op het welzijn onzer Koloniën aldaar. Men vergeet niet, het Openbaar lager onderwijs is daar nog vrij bepaald: Het Volksonderwijs. De a. s. burgers der Indisch-Europeesche maatschappij vinden voor verrewer het meereendeel daar de eenige en uitsluitende gelegenheid ter humer ontwikkeling en beschaving; en voor een ander groot procent dezer schoolbevolking van hunne opvoeding tevens.

Voor hen, die het grootste contingent vormen der a. s. blijvende Europeesche bevolking van mingevoeden of onvermogens, is de lagere school het enig tuighuis van weermiddelen in den hun straks wachtenden strijd om het bestaan, die gedurig zwaarder en ernstiger wordt.

Deugt het onderwijs dus niet op de volkschool, past het niet aan, bereidt het niet voor tot het volgend maatschappelijk leven van het Indische kind, is het onpractisch en staat het als buiten dit leven, dan vormt het, in stede van nuttige staatsburgers, uit wier kern den bloei der kolonie — als uit elken middenstand en in iederen staat! — veroorzaakt en bevordert wordt, een toenemende klasse van weerlozen in den levensstrijd, van onpractischen, van hulpbehoevenden, van paupers, wier ontvreemdenheid nergens gevaarlijker is, dan in eene kolonie, te midden eener overheerschte bevolking, die met de overheersching hoe langer hoe minder tevreden is. Het uitsluitend gebruik van de volkschool, dat het lager onderwijs in Indië voldoet aan de behoeften der Indo-Europeesche bevolking vooral.

Het is eveneens van groot belang voor de kinderen der Europeanen pur sang en die der Indo-Europeanen van bevoorrecht stand, die op de lagere school de eerste kennis en ontwikkeling opdoen, waarop de latere studie, hetzij in Indië zelf hetzij in Europa, wordt voortgezet, daar het elementair onderricht in de meeste gevallen de resultaten van het voortgezet onderwijs beheerscht; toch heeft deze rubriek der schoolbevolking niet het allereerst en overwegend belang bij den toestand der volkschool. Uit deze rubriek komen straks de trekkers. Deze gevoelen in den regel al zeer weinig voor de wezenlijke belangen van Indië en de Indiërs. Na korter of langer verblijf keeren zij het tropenland voor goed den rug, en van de vruchten van Indië's bodem en van den arbeid der Inlandsche bevolking rustig en aangenaam genietende, heeft Indië voor hen vrijwel afgedaan, zoo het behoud van wat zij er wonnen en veroverden slechts voldoende verzekerd zij. De gelukkig niet weinige uitzonderingen onder hen denken er anders over. Het land en het volk, dat zij eenmaal liefkregen en leerden waardeeren, blijft hen booglijgen, de belangen der kolonie liggen hen na aan het hart uit gansch andere dan egoïstische begrippen. Dankbaarheid en het gevoel van solidariteit, uit humaniteit ontsproten en daardoor versterkt, dringt hen ook buiten de kolonie te doen, wat hun hand in de algemeene koloniale belangen te doen vindt. Dus ook zeer de belangen van het volksonderwijs in Indië. Hun zal het dus gansch niet onverschillig zijn, als het hun duidelijk wordt, dat het Volksonderwijs in Indië aan de eischen van volks-welvaart en geluk niet voldoet, vooral niet in betrekking tot de blijvende bevolking.

De volkschool is ook daar in de eerste plaats de school voor de rijken. Zij leidt op voor het leven buiten handenarbeid, voor eene klasse, die door voortgezette studie zich straks een plaats zoekt te veroveren in de bovenste en middelste lagen der maatschappij, waaruit de meeste trekkers en de minste blijvers opgroeien, die voor het meereendeel slechts het eigen welzijn in materieelen zin op het oog hebben, en die verbruiken zonder de kolonie ten bate te produceren.

Voor tezulken is Indië in den volsten zin wingewest en geen kolonie.

Het lager onderwijs in Indië nu is geschoeid op de leest van dat in Nederland. Het leerplan, voor elke school in ieder deel van den Archipel voor de verschillende rassen der schoolbevolking en voor alle standen gelijk en verplichtend, is in hoofdzaak slechts op kennis en wetenschap aangelegd.

Laat men het tekenonderwijs, in de laatste jaren gelukkig belangrijk verbeterd, buiten rekening, dan is het een onderwijs bloot van kennen, niet van kunnen. Dit gebrek kleef ook het lager onderwijs in Nederland in hooge mate aan, maar de vakscholen vullen hier meer en meer aan, wat aan de volkschool ontbreekt, en al is dit nog altijd half werk en als zout na het bereiden der spijzen daaraan toegevoegd te beschouwen, het vergoedt en verhelpt veel.

In Indië zijn zoo goed als geen vakscholen. Behalve een paar vrij onvoldende cursussen, die min of meer op ambachtsscholen gelijken en door particuliere liefdadigheid worden opgericht en in stand gehouden, de ambachtsschool van de vereeniging Soeria Soemirat en de Koningin Wilhelmina-School te Weltevreden, die nog alles behalve aan het doel beantwoordt, is er in Indië zoo goed als niets, dat den a. s. werkmans ten goede komt. Voor den a. s. landbouwer is er al mede niets, dan de pas tot stand gekomen land- en tuinbouwschool te Buitenzorg, vrijwel een proef nog en op kleine schaal. Vakscholen voor meisjes behoreen er tot de pia voto; en wat het onderwijs in fraaie en nuttige handwerken op de openbare lagere meisjesscholen bereikt, is alles behalve voldoende tot het vormen van weerbare vrouwen, weerbaar in den levensstrijd, zoo in als buiten het huwelijk.

Op alle scholen is het onderwijs ingericht op het verzamelen van de noodige kennis tot het doen van examens van wetenschappelijke aard. Het einddoel is bij alle, minstens "klein-ambtenaars-examen" te kunnen doen. Rekenen, lezen, taalkunde, aardrijkskunde, geschiedenis, natuurkunde, vormleer, teekenen, zang, vrije- en ordoeefeningen zijn de leervakken. Op de zogen. eerste scholen komt daarbij het

onderwijs in het Fransch en op meisjesscholen dat in handwerken. Van deze vakken zijn de streng wetenschappelijke hoofde min of meer praktische, als teekenen, gymnastiek en vrouwelijke handwerken, zeer opvallend bijzaken.

De a. s. landbouwer, handwerksman enz. leert er niets, van wat hem later in de eerste plaats te pas zal komen, en er is naast de lagere school evenmin iets, in den vorm van volledige vakscholen, wat onder ieders bereik ligt en het ontbrekende ook maar eenigermate aanvult. Daardoor is het, dat zoo weinig min gegoede Europeanen en Indo-Europeanen zich aanmelden als a. s. landbouwers, tuinlieden, handwerkers, machinisten, electriciens enz. die allen in Indië een ruim arbeidsveld zouden vinden, een terrein, dat in zoo menig deel van den archipel nog zoo goed als braak ligt bij gebrek aan bekwame en goeefende werklieden, en haar de hoofdbron kan en moet gezocht worden voor de welvaart der bewoners. De Indische knaap heeft niets, wat hem in die gewenschte richting naar een toekomstig bestaan leert omzien.

Het bestek te dezer plaats duld verdere uitweiding over dit punt niet. Er valt echter nog zeer veel van te zeggen. Genoeg zij het ter constatering van mijn beweren: De openbare lagere school in Indië beantwoordt niet aan de allereerste eischen, die het volksbelang en dat der kolonie haar voorschrijven.

Zij leidt niet op voor het praktisch maatschappelijk leven van den middenstand en der behoeftigen, en is er in hoofdzaak slechts op ingericht, den leerling in staat te stellen een of ander wetenschappelijk examen te doen, klein of groot.

En nu blijkt ook de gouverneur-generaal van Nederl.-Indië ontevreden te zijn met de inrichting en het resultaat van dit onderwijs.

Maar in den zin, dat het nog altijd niet voldoende voorbereid voor het terrein van weten en kennen, in casu zich niet voldoende aansluit, noch aan het middelbaar noch aan het lager onderwijs in Nederland. En nu is het al lang de grieve van de onderwijzers bij het Europeesch lager onderwijs, dat de lagere school van lieverlede meer en meer geeneerd is te zijn, de voorbereiding tot de middelbare. Sinds lang is men er bedacht op middelen, om de lagere school terug te voeren tot haar oorspronkelijk doel en strekking die is eene volkschool te zijn, waar het kind kan opdoen, wat het voor het werkelijk leven behoef: ontwikkeling, vatbaar-making, beschaving en veredeling. Daartoe is het aanbrengen van elementaire kennis een onschatbaar hulpmiddel, doch het uitsluitend doel is zij niet.

Dan toch houdt zij op volkschool te zijn en wordt klasse- of standeschool.

Een vergelijking tusschen de leeraren bij het middelbaar en de onderwijzers bij het lager onderwijs wordt ernstig gezocht en is aanvankelijk reeds gevonden, om de lagere school alsóó tot haar recht te doen komen, dat het middelbaar zich schikt naar en zich aansluit aan het lager, en niet dat het omgekeerde gebeurt.

Daardoor toeh heeft africhting plaats en dressuur, die geen noemenswaardig praktisch nut heeft, maar in hooge mate verderfelij is voor het zieleleven.

Om maar iets te noemen, wordt dan, (gelijk helaas! thans in zoo menige Indische school het geval is) den tijd verbeuzeld met het aanleeren van een dosis grammaticale kennis der Fransche taal, die den leeraar aan de H. B. S. gedurende het eerste leerjaar vrijwel kwijt-scheidt van zijn plicht, dit leervak te onderwijzen.

Het oplossen van vraagstukken, outaardt in dat van rekenkundige raadseltjes, even onnatuurlijk als nutloos voor het leven. In dit stelsel ook wordt de leerling verbijsterd en versuft door het aanleeren van spel- en taal-regels, die te A anders zijn voorgeschreven dan te B of C, en die den onderwijzer verplicht, den aspirant-hoogere burger toe te rusten met een quantum twee- of driediege taalkennis, die afhangt van de inzichten der examinatoren bij het toelatingsexamen der H. B. S. welke inzichten op de drie verschillende inrichtingen op Java niet zelden belangrijk verschillen; een kennis bovendien, die met het karakter en het wezen eener praktische taalstudie niets te maken heeft.

De leerling, die na voldoende eindexamen de H. B. S. verlaat, kan ondanks al die studie in den regel noch zijn eigen, noch een vreemde taal zóó spreken en meestal slechts gebrekkig schrijven bovendien. Voor dit negatieve resultaat moet nu reeds het kind van af zijn 10e jaar kunstmatig klaargestoomd worden in de lagere school. Tevens heeft al die arbeid ten bate van minderheden plaats, ten nadeele van de overgrote meerderheid, die of in 't geheel geen middelbaar onderwijs verlangt, of er slechts, gedurende één of twee, hoogstens drie jaren, het twijfelachtige genot van smaakt.

Geen 50% van de leerlingen der H. B. S. in Indië doen het eindexamen, lang niet. De groote meerderheid staakt de studie ontijdig, bij gebrek aan aanleg vooral, en vermeerdert jaar op jaar het getal de onpractische wezens met half verbeuzelden leertijd, een geslacht, dat in Indië meestal terecht dwaalt op het postkantoor, in de kazerne of op de een of andere landelijke onderneming, maar het nergens verder brengt, dan tot op de onderste sporten van den maatschappelijken ladder. De meerderheid verongelukt in de kampong. Wil nu de gouverneur-generaal, dat de lagere school zich beter aansluit aan de middelbare, dan zal, wordt zijn wensch vervuld, de lagere school voor verrewer het grootste deel harer bevolking nog meer onbruikbaar en doelloos worden, dan zij thans reeds inderdaad is.

Ik twijfel niet, of de deputatie van onderwijzers, die dezen wensch van den heer Van Heutsz vernam en publiceerd, zal Z.Ex. reeds terstand in bovenbedoelden zin geantwoord hebben. Maar dan begrijp ik hare conclusie, uitgedrukt in het "eindresultaat" niet. Want het moet met alle bescheidenheid gezegd, de verklaringen van den G. G. bewijzen weinig voor Z.Ex. oordeel als deskundige. Hij moge "geen nadeel zien" voor het onderwijs in den een of anderen maatregel, dit belet niet, dat dit nadeel wel degelijk bestaan kan. Wat zeer natuurlijk is.

Wil de Regeering de Lagere School in Indië hervormen, dan splitse zij deze in twee hoofdbuikjes: Volksscholen en scholen voor opleiding tot wetenschappelijke examens, die men mijnpentwege noemen moge: Voorbereidende klassen der H. B. S. en Gymnasia. Maar op de volkscholen geen ballast van leerstof, die voor den minvermogen Europeanen — pur sang of Indo — voor den Ambonees, Menadonees, Sundanees, Javaan enz. geen waarde heeft.

Daar moet de leerstof in hoofdzaak het kunnen bedoelen. Daar moet naast werkelijk praktisch rekenen, lezen, schrijven, taal-, land- en volkenkunde, natuurkunde recht, en handteekenen, een ruime plaats gegeven worden aan slijd, aan elementair land- en tuinbouwonderwijs en handenarbeid.

Het één zoolw als het andere echter inderdaad slechts als elementair onderwijs op te vatten. De school blijve voorbereiding en vooroefening, langs den weg eener gezonde zielkundige practijk en meer niet.

Doeh om zielekundig onderwijs te geven, om er met de noodige energie zich aan te wijden, volhardende met blijmoedigen ijver, ondanks de groote voor den leek onbegrijpelijke bezwaren, te midden eener schoolbevolking grootendeels van achterlijk en gedegeneerd ras, even verschillend van aanleg en karakter als van afkomst, zonder voldoende hulpmiddelen, zonder voorlichting, met onvoldoende steun en gebrekkig toezicht, daarvoor heeft men frissche, krachtige, liefst betrekkelijk jonge en intelligente mannen en vrouwen noodig. Afgeleefde grijsaards kan men er niet gebruiken, en zij, die buiten de school te kampen hebben met materiele zorgen, al evenmin.

Dit schijnt de gouverneur-generaal, blijkens punt I ook goed in te zien. Inderdaad zijn er onderwijzers (essen) die doordienen, ondanks hun rijpheid tot pensionneering. Ik betwijfel echter, of die rijpheid steeds met den leeftijd samengaat en alleen van dezen afhankelijk is. Maar aangenomen, dat dit in den regel het geval is, dan ontdek ik een groote inconsequentie in deze zienswijze des landvoogds en zijn plannen, om de bevordering tot onderwijzers der 1e klasse bijv. eerst na 20 jaren te doen plaats hebben. Een onderwijzer, die 20 jaren in de tropen gewerkt heeft, nadert het tijdperk van verplichte rust. Aan het hoofd der scholen boven de 150 leerlingen, dikwijls ten onrechte Eerste Klasse scholen genoemd, zonden dus mannen te staan komen, die het beste aan arbeidsvermogen reeds bij hun taak hebben ingeboet.

Twintig jaren als proeftijd ter beoordeeling, of zij als hoofd eener dergelijke school kunnen fungeren, nadat zij het zoolang toonden van een enigszins minder bevolkte wel te kunnen, zou een deskundige stelling te dwaas achten. En intusschen blijft de groote vraag, of zij, niet deugende voor het één, geduld zouden moeten blijven, twintig jaren lang, voor het ander, bij zoo heel weinig verschil van zwaarte en gewicht der opgedragen taak.

Ik beweer: Wie 20 jaren lang als 2e en 3e klasse-onderwijzer goed was, is het beslist ook als 1e klasse; en omgekeerd, wie na 20 jaren dienen niet voor 1e klasse-onderwijzer blijkt te deugen; had reeds lang te voren ontslagen moeten worden, ongeacht den leeftijd.

Verklaart de Gouverneur-Generaal, dat de rapporten over de onderwijzers mank gaan aan algemeenheden, dan ligt dit aan de dwaas kommiezerij, die door mij al zoolveel jaren als van verderfelijken invloed op het Lager Onderwijs in Indië bestreden is, en die men op het Departement van O. E. en N. te Batavia "lastig" noemde, nog niet zeer lang geleden. Hoe eer de heer Van Heutsz deze kommiezerij afschaft en de Inspecteurs ontslaat van de nonsens staatjes en tabelletjes met die der onderwijzers inclusief hoe beter. Maar dan ook gewaakt, dat niet het Inspecteurschap langer uitsluitend wordt opgedragen aan onderwijzers, die het tijdvak van behoefte aan rust zijn genaderd, of aan leeraren der H. B. S die — zoodaals één hunner zelf erkende! — zich "er nog eerst inwerken moeten". Van hen kan men geen bezielanden en verfrisschen den invloed op de onderwijzers en het onderwijs verwachten.

Een staf van wakkere en kloeke mannen, die bij het Lager Onderwijs hun sporen inderdaad verdiend hebben, goed bezoldigd en minstens verdubbeld in getal, is thans zeer noodig, zal het deskundig toezicht althans iets te teekenen. Voorts: Voorbereidend onderwijs allerwege. Deze wensch is sinds jaren en jaren urgent. Ontbreekt dit, dan kan de lagere school, die der mingevoeden althans, nooit haar doel bereiken. Afschaffing dan ook van de zoogenaamde aanvankelijke der lagere school, het remtoestel bij uitnemendheid.

De onderwijzers moedig en wakker gehouden, door voldoende bezoldiging en uitzicht op eveneens voldoende pensioen na hoogstens 25jarigen diensttijd.

De kans tot reëcutering van de beste krachten uit Nederland niet verliezen door het eeuwig gesmoel en gepeuter aan salaris, huishuur-indemniteit, emolumenten en uitzicht op promotie der onderwijzers, die hun plicht doen. (*)

Men late hen eindelijk eens en voor goed met rust. 't Is hoog tijd.

En zoo de Indische regeering voor dit alles — 't is heusch niet te veel! — geen geld heeft, dan verhooge zij eerst en belangrijkste de schoolgeldtarieven der betalende leerlingen op de Eerste scholen. Dit schoolgeld is veel te laag. Het volk, dat luxe-onderwijs voor zijn kroost begeert, betaale dit ook naar vermogen.

En komt men in Indië dan toch nog te kort aan financiën voor goed en degelijk volksonderwijs, omdat men het voor minderwaardige zaken bij tonnen gonds vermorst, dan geve men het onderwijs over aan de kerke en aan de publieke liefdadigheid. Die hebben voldoende getoond, er hart voor te hebben!

Dan heeft de Ned. Indische Regeering zich eenvoudig failliet te verklaren, als institut van volksoopvoeding.

H. Z. ZEGERS DE BEUJL.

(*) Zoo juist vernam ik uit Indië weer een klacht op dit gebied! De G. G. wil, volgens dit bericht, den huishuur-indemniteit der onderwijzers beperken tot 12 procent van het maandelijks tractement. Dus ontvangt dan de onderwijzer der 3e klasse achten gulden p. m. voor huishuur! 't Is bijna ongelooftij!

Van Vreemde Koloniën.

De grens van Fransch-Guyana. Zoodaals wij in het Week-overzicht in ons vorig nummer mededeelden is het, tusschen ons land en Frankrijk tot een overeenstemming gekomen, ten aanzien van de grensregeling tusschen Fransch en Nederlandsch Guyana. Moesten wij ons uitteraard in het overzicht tot 'n kort bericht beperken, wij meenen dat de quaestie belangrijk genoeg is om daarop naderterug te komen en een meer gedetailleerd beschouwing te geven.

Bij de bestaande verdragen was de Marowijn als grens-rivier aangegeven tusschen de franche en nederlandsche bezittingen in Guyana. Zoolang het binnenland onontgonnen bleef, gaf die zoolw als straks zien zultetwat onbestemde grensbepaling geen aanleiding tot moeilijkheden. Maar nauwelijks bleek het, dat die binnenlanden rijke grondplacers borgen, of het meeningsverschil was daar. De Marowijn vertoont deze bijzonderheid, dat zij in haren bovenloop Marowini geheten, wat vrij wel met haar aarden naam overeenstemt, plotseling, na de Itanie te hebben opgenomen, den naam van Awa (volgens de Franschen), Lawa bij ons aanneemt, om ten slotte na zich met de Tapanahony te hebben vereenigd, den goeden ouden naam wéér aan te nemen en hieronder zeewaarts te stroomen.

Hoewel nu vrij zeker mag worden aangenomen dat vorengenoemde Marowini de normale voortzetting is van de Marowijn, gaf bij de ontdekking der goudhoudende terreinen in die streek, de omstandigheid dat de naam van Marowijn bij Stoelmaanseiland, aan de samenvloeiing van Tapanahony en Lawa ophoudt te bestaan der franche regeering aanleiding, om van af dat punt de Tapanahony als grenslijn van haar gebied aan te nemen. Onze regeering kon zich niet tot deze zinswijze laten bekeeren. De quaestie werd aan de scheidsrechtelijke beslissing van tsaar Alexander III onderworpen, die in 1891 zich voor de Lawa als grens-rivier tusschen Fransch en Nederlandsch Guyana uitsprak. Hiermede waren beide partijen evenwel nog slechts voorloopig geholpen, daar nu al spoedig de vraag zich voordeed hoe de grenslijn verder moest worden getrokken, van af het punt dat de Lawa zich in Itanie en Marowini splitst. De franche lezing was dat de Itanie als de voornaamste tak als grenslijn behoorde te worden aangemerkt, terwijl het er bij ons maar niet in wilde, dat de Marowini niet de Marowijn zou wezen, die zich de luxe permittent om een eindweegs incognito onder een schuilnaam door de surinaamsche wilderissen te flaneeren. Hadden wij het nu weer op 'n scheidsrechtelijke uitspraak laten aankomen, gesteld dat Frankrijk daarvoor te vinden ware geweest, tien tegen één, dat wij met onze zienswijze koning zouden hebben gekraaid, maar ten zeerste zoude het dan de vraag geweest zijn, of we daardoor ons den weg zouden hebben bereid tot 'n bevredigende oplossing van andere moeilijkheden in die buurt.

Het zullen ook wel deze moeilijkheden geweest zijn, waarop wij hieronder terug komen, welke onze regeering deden besluiten tot de franche het voorstel te richten, om bij gemeenschappelijk overleg, te trachten tot een schikking te geraken. Dit voorstel viel bij den onlangs opgetreden minister van koloniën, Clementel, in goede

aarde, die kort na zijn optreden eene desbetreffende commissie instelde, waarop onzerzijds dra het antwoord volgde.

De, door de gemengde fransk-nederlandsche commissie in hare zitting van den 9en Mei II. aangenomen grenslijn loopt nu langs de, in het Tumac Humac-gebergte ontspringende Coele-Coele-Kreek, de Itanie, Lawa en Marowijne.

Deze regeling getroffen zijnde, deden zich nog andere vragen ter oplossing voor. De uitspraak van zaak Alexander liet in het midden hoe de grenslijn in de rivier zelve zou worden getrokken en daar hieromtrent niets nader was uitgemaakt, kwam de zaak ten slotte hierop neer dat niemand wat over de Marowijne zelve te vertellen had. En daar waren daarbij groote belangen in het spel. Deze rivier maakt niet alleen voor het oogblik den gemakkelijksten toegangsweg uit voor het binnenland van Guyana, maar is ook een bron van rijkdom, want hare wafere voeren het stofgoud mede en de zandbanken in de rivier zijn rijk aan edel metaal. Het bestaande stelsel was een bron van allerlei ongemakken en gevaren. Welke van de beide oeverlanden moest voor de goede orde langs de rivier waken? Wie was er verantwoordelijk voor het moelesteeren van een onderdaan van een der beide partijen? Wie had het recht concessie te verleenen aan aanvragers tot exploitatie van het alluviale goud in de rivier? De toestand maakte dat niet alleen de belangen van beide partijen werden benadeeld, maar ook dat daaruit den een of anderen dag gebeurlijkeheden konden voortspuiten, waarvoor wel degelijk de verantwoordelijkheid op rekening van een harer moest worden gesteld.

Zoo'n verdeling van de rechten op een rivier gaat niet zoo heel gemakkelijk, vooral niet wanneer het een breedte stroom als de Marowijne betreft, met eilanden, rotsen en zandbanken bezaaid. Op initiatief van de fransche gedelegeerden werd thans tot een toe eenige wijze van verdeling overgegaan, waarbij het bevaarbaar gedeelte van de Marowijne van de monding tot den Hermina-val bij Apatoe als een soort neutraal terrein behouden bleef, met dien verstande dat tot een verdeling der eilanden in dat gedeelte werd overgegaan, zoodat b.v. Portal aan Frankrijk werd toegewezen, maar verder het water, dat beide koloniën scheidt in sectiën werd verdeeld, die afwisselend aan een der beide partijen werden toegewezen. Zoo zal van het Noorden te beginnen de sectie Apatoe-Lange eiland van de Marowijne aan Frankrijk komen, de sectie Langeeiland tot Stoelmaanseiland in den Lawa aan Nederland, de Lawa-sectie tot de samenvloeiing van Itanie en Marowijne aan Frankrijk, en het verdere gedeelte tot de bronnen van de Coele-Coele-kreek aan Nederland.

De betrokkenen zullen in de hun toegewezen sectiën het recht van visitatie hebben, het niet door een pas gedeekte goud kunnen in beslag nemen, terwijl van eenige onregelmatigheid in de voorgelegde passen enerzijds aantekening zal worden gehouden, op andere zijds een desbetreffend onderzoek kan worden ingesteld, waarvan de uitslag aan eerstbedoelde moet worden medegedeeld.

Voor alle goederen behalve goud wordt het recht van vrijen doorvoer in de verschillende sectiën bedongen.

Met allen eerbied voor de ingeniositeit van den inval der fransche gedelegeerden, die op het denkbeeld dezer sectie-indeling zijn gekomen, meenen wij dat groote omzichtigheid geboden is bij de omschrijving der rechten van partijen in bedoelde sectiën. Betrokkenen geven daarbij als het ware het recht van toezicht op een gedeelte hunner grens prijs, in goed vertrouwen op de eerlijkheid van den ander, om rechten welke niet de zijne zijn te eerbiedigen. En ietwat bedenkelijk komt het ons voor dat juist de heele grenslijn van ons Lawa-gebied, uit het oogpunt van toezicht langs den eenigen afvoerweg, als 't ware komt te vervallen. Zoo zal 't dan kunnen voorkomen dat het goud, door maraudeurs in ons gebied gestroopt, en bij een poging om het langs den Lawa af te voeren in handen

der fransche douaniers gevallen, ten bate van de fransche koloniale kas wordt in beslag genomen en omgekeerd, zoodat partijen feitelijk, door de fauvenrijes, die daaruit bij eventuele ontdekking zouden voortvloeien, er belang bij zouden hebben dat zooveel mogelijk over en weer werd gestroopt, waartegen te waken haar moeilijk wordt gemaakt, door het dadelijk recht van toezicht op den eenigen afvoerweg uit handen te geven. Wij meenen ten overvloede dat een ernstig woord, om tot voorzichtigheid te manen, niet te onpas komt, waar aan fransche zijde een geheel scheeve voorstelling van den stand van zaken bestaat, welke b. v. uit de volgende aanhaling blijkt uit een artikel in de *Dépêche Coloniale* van den 26en Mei II.:

«Volgens de bepalingen van het decreet van 1881 kan het goud in Guyana niet worden vervoerd dan vergezeld van een pas. Het edel metaal, dat niet door een pas gedeekt is, wordt in beslag genomen. Bij het verlaten der kolonie, heft de fiscus een recht van 8 pet ad valorem. De surinaamsche mijnveiging voorziet ook in de mogelijkheid van een pas (de cursiveering is van ons) en in een uitvoerrecht van 7 cents per gram. Maar in plaats van op het goud zonder pas gedeekt beslag te leggen, bepalen de hollandsche autoriteiten er zich toe daarvoor een recht van 10 pet. te laten betalen. De fransche maraudeurs profiteerden van deze welwillende wetgeving. Na het edel metaal te hebben gestroopt op placers, die hun niet toebehoorden, trokken ze naar de Marowijne, waar niemand hun wat maken kon, betaalden te Albina het recht van 10 percent en streken zoo een aardige winst op van hun buit.»

Wanneer nu een der beide partijen met zulk een scheeve voorstelling van den feitelijken toestand — het te Albina aangevoerde goud bepaalt zich in den loop van een jaar tot enkele kilogrammen, zoo ongeveer 5 in de drie eerste maanden van dit jaar — in zee zou gaan, verwachten we weinig heil voor ons van de door de commissie beklonken schikking en daarentegen de grootst mogelijke vexatiën van fransche zijde in de, aan Frankrijk toegewezen sectiën.

Intussen moet aan die sectie-indeling de waarde niet worden ontzegd van een vergemakkelijking van het toezicht, met minder kans van wrijving tusschen de wederzijdsche toezichhoudenden, zoodat er kans bestaat dat op den duur aan het bedrijf der stroopers, die op den langen weg naar zee toch wel hier of daar in handen van een der partijen moeten vallen, een einde wordt gemaakt, zonder dat zulks tot ruzietjes aanleiding geeft.

Het eenige waarop wij aandringen is dat men een goede waarborg verlange voor een loyale samenwerking van beide zijden, om in het Marowijne gebied een ordelijke toestand in het leven te roepen.

De dood van een pacificator. Het behoeft wel niet nog eens te worden gezegd, dat wij vóór alles voortaan den vredelievenden weg, waar de noodzakelijkheid zich voordoet tot uitbreiding van het gezag der overheid in de koloniën. En het was daarom met belangstelling, dat wij kennis namen van het succes, dat de heer Coppolani, secretaris-generaal der koloniën, toegevoegd aan den gouverneur-generaal van Fransch West-Afrika, in Mauritanië, de door moorsche stammen bewoonde landen, benoorden den Senegal zou hebben behaald.

De heer Coppolani, oorspronkelijk in dienst der kolonie Algiers, had zich door een studie over de godsdienstige broederschappen in de muzelmansche wereld naam gemaakt, toen hij in 1898 voor het eerst door den toenmaligen gouverneur, de generaal Trentinian, belast werd met een studiereis naar Fransch Soedan. Het was die reis, welke in hem den wensch deed opkomen, om mede te werken aan gelijdelijke invoering eener bestuursorganisatie in de moorsche landen van de kolonie Senegal, zoodat als in die streken, welke als 't ware een voortzetting dier landen uitmaken in de richting van den

algerijnschen Sahara. Hij vond steun ten opzichte van dat plan bij den gouverneur-generaal Roume van West-Afrika, en bij de voorlaatste administratieve indeeling der kolonie reeds, zagen we Mauritanië als 'n afzonderlijk gewest aan de hoede van den heer Coppolani toevertrouwd.

Veel verluide niet naar buiten van den arbeid van dezen hoofd ambtenaar, totdat voor eenige weken geleden het een en ander werd vernomen, dat er op zou wijzen, dat het werk niet naar wensch vlotte, en de aanvankelijke gunstige resultaten der pogingen om de Mooren onder geregeld bestuur te brengen, zoo zoeftjes dreigden te loor te gaan, door het verzet, dat zich in die streken begon te openbaren tegen de nieuwe organisatie.

De heer Coppolani bleef echter zijn arbeid voortzetten, waarbij hij trachtte het vertrouwen te winnen der oproerige hoofden in zijn gebied en daartoe slechts spaarzaam gebruik maakte van de hulp der militaire macht, welke in hoofdzaak door hem bebezigd werd tot het bezetten van verschillende posten eener afsluitingslinie, die zich van Araouan, ten Noorden van Tomboektoe, uitstrekte tot de Hazewindbaai aan de Westkust.

Het was op eene dier posten, te Tidjikdja, dat het noodlot plotseling een einde aan zijn carrière en zijn leven maakte. Den 12en Mei II, terwijl de heer Coppolani zich op weg naar het landschap Adrar om daar zijn arbeid voort te zetten, te Tidjikdja ophield, werd die post door de Mooren aangevallen, waarbij behalve de heer Coppolani twee inlandsche militairen sneuvelden en 11 werden onrecht.

Niet ten onrechte wellicht vreest men dat de reeds door hem verrichte arbeid door dien ontijdigen dood geheel te loor zal gaan.

Over de redenen, welke de Mooren tot hun verzet zouden hebben geleid, valt niet veel aan de betrekkelijke berichten te ontleenen, maar toch meenen wij daaruit te mogen opmaken, dat waarschijnlijk wat al te haastig is te werk gegaan bij de invoering van belastingen. Er behoort zeer veel oordeel toe, om menschen, die nooit met eigenlijke belastingen werden lastig gevallen, aan het verstand te brengen, dat het scheppen van geregelde toestanden, waarom zij dikwerf zelve vragen, slechts dan mogelijk is, wanneer op den geregelden steun der hulphbronnen van het land kan worden gerekend.

En opmerkelijk woord. Waar we hier midden in de verkiezingsherrie zitten, de telegraaf onze indische bladen op de hoogte zal houden van al die herrie over blanco-artikel, these en anti-these en de heele verdere santekraam, de koloniale paragraaf evenwel behoedzaam op den achtergrond werd gesteld, zonder dat er sprake is van meer dan de stem eens roependen in de woestijn, om daartegen protest aan te teekenen, is het niet onar dig te vernemen hoe en van welke zijde men in Engeland belangstelling heeft te wekken voor de koloniën, met name voor Indië bij de eerstvolgende verkiezingen.

Het 20ste Indisch Nationaal Congres, in de maand December 1.1. te Bombai gehouden, nam o.a. een besluit aan, waarbij bepaald werd, dat een deputatie van Indiërs, uit de verschillende provinciën der kolonie, naar Engeland zou worden afgevaardigd om het publiek in te lichten betreffende de aangelegenheden der kolonie gedurende den tijd der aanstaande verkiezingsperiode.

Teneinde aan dit besluit gevolg te geven, werd o.a. den 3en Mei 1.1. onder de auspiciën van de Bombay Presidency Association een openbare meeting voor de ingezetenen van Bombay uitgeschreven, ter verkiezing van twee afgevaardigden voor bedoelde deputatie.

De meeting door een talrijke schare bijgewoond, werd door sir Pheronshah M. Mehta voorgezeten, die o.a. in zijn inleidend woord te kennen gaf nog steeds de meening voor te staan, twintig jaren tevoren reeds door hem genit bij gelegenheid eener gelijksoortige, terzelfder plaats gehouden meeting en hierop neerkomende: dat de

Indiërs niets goeds van het moederland hebben te hopen tenzij de aangelegenheid der kolonie grondig en uit elk oogpunt ware niteengezet voor het engelsche publiek en het engelsche parlement en men zich ter bereiking van het doel in den partijstrijd ging mengen. Tegenover die genen onder de Indiërs zelve, die hiervan geen heil verwachtten, merkte spreker op, dat zij weinig verwachtingen koesterden van eenige partij in Engeland, maar dat zij in het geheel niets konden verwachten, tenzij de indische aangelegenheden tot partij-quaesties gemaakt werden.

Een kijkje in het paradijs der Gefeederde maleische staten op het Schiereiland Malakka. We ontleenen aan de *Malay-Mail* de volgende beschouwing:

«Het is werkelijk niet minder dan een bestuursschaandaal dat in staten als deze, waar elke tegemoetkoming behoorde te worden verleend aan den immigrant en den kleinen plaatselijken kapitalist om het land te openen en te ontwikkelen, zij niet alleen bemoeilijkt, maar zelfs gestraft kunnen worden, wanneer ze in die richting handelen. De straf is niet onwettig, de wet waakt er zorgzaam voor om in zulke gevallen te voorzien. Een geval van recenten datum typeert den toestand.»

Het blad deelt dan mede hoe iemand, concessionair van tinmijnen in Selangor, voor de geregelde voortzetting van zijn bedrijf, uitbreiding zijner mijnrechten aanvraag over een gedeelte van het, hem voor landbouwdoeleinden afgestane terrein. Hoewel het nu reeds ongewoon een jaar geleden was, dat de officieele opmeting plaats had en de rechten door hem betaald werden, kan de man maar niet aan den slag gaan en belooft hij, in zijn alleszins begrijpelijk ongeduld, telkenmale boeten.

«Het mijn-departement, schreef het blad, zegt dat de man geen recht heeft tot de exploitatie over te gaan, voordat de betrekkelijke vergunning, behoorlijk geteekend, gezegd en geregistreerd hem ter hand is gesteld. En waarom heeft hij dan een jaar op die vergunning gewacht? Waarom zijn, de Hemel alleen weet hoeveel, zoovele lieden afgehouden van het land, dat zij om die dellig wenschten te ontginnen? Eenvoudig omdat er niet genoeg menschen zijn bij de betrokken diensten om het werk af te doen. Het geld der gefeederde maleische staten moge voor Tandjong Pagor of Penang bestemd worden, dat doet er niet toe, maar alsjeblief geen ver spilling, door het te gebruiken voor een spoedige opening van het land voor immigranten of ontginners. Het eenige waarop gegadigden kunnen rekenen is de lofwaaier van officieele ijver om hun geld voor de opmetingen op te strijken.»

Wanneer we nu in aanmerking nemen, dat de opening der tinmijnen op het schiereiland Malakka de eenige bron uitmaakt van den, voor gindsche streken nagenoeg ongekenden voorspoed, dan valt er uit het voorestaande al vast af te leiden, dat er voor 'n geregelde vloeien dier bron al bitter weinig zorg wordt gedragen. En toch, niet waar, wanneer we hooren van de tinmijnen op Malakka, dan zweeft ons iets volmaaks voor ons geest van land, volk en bestuur, uit de officieele verslagen tot ons overgewaaid, gefatteerde prospectussen als ware, waaruit we de *dessous* niet leeren onderscheiden en buitengewone tin rijkdom van den bodem, de algemeene resultaten schitterend zijn. Of deze aan 't land aan 't hoofdzaak ten goede komen, zoodat de moderne koloniale wil? Wij weten het niet, maar meenen dat twijfel al zins gerechtvaardigd is.

Correspondentie.

Mevrouw N. v. Z. beloofde ons voor 't volgend nummer enkele beschouwingen over den door haar vertaalde roman: *De Hechtste Band*.

ADVERTENTIE.

Ouders-Voogden.

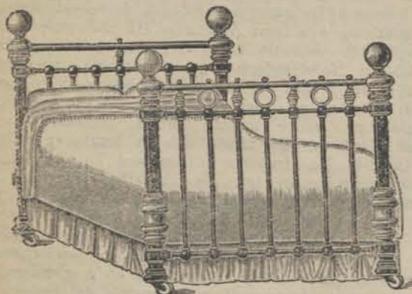
Een dame

wed. uit den besch. stand. P.G. te APEL-DOORN wonende, zag zich gaarne met de zorg belast voor EEN of TWEE MEISJES, 't zij weesjes of wier ouders naar Indië vertrekken, om ze te samen met haar 13-jarig dochtertje op te voeden.

Van een vriendelijk tehuis en uitst. verz. kan men verzekerd zijn. Cond. zoo billijk mogelijk. Beste inform. kunnen ingew. worden. Br. fr. aan het Bureau van dit Blad.

Photographie
Artistique.
KOENDERS & Cie.
27 Anna Paulownastraat
LA HAYE.
Téléphone 2221.

Th. A. A. SIMONIS
34 Groenmarkt.
DEN HAAG over de Prinsstraat.

Ledikanten, Spring- Kapok- en Paardenharenmatrassen, etc.
In GROOTE KEUZE,
BILLIJKE PRIJZEN en SOLIDE QUALITEIT.

ZUID-HOLLANDSCHE BIERBROUWERIJ

DEN HAAG,

levert op fust en flesschen

Pilsener, Munchener, Lager en Gerste Bieren.

TEL. INT. 2572.

VRAAGT PRIJSCOURANT.

Magazijn „HET ANKER”

Veenestraat 49, Den Haag.

Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN,
in alle Prijzen.

INDISCHE UITRUSTINGEN.

Meur. M. STOFFERS.

Tesselschade,

PARKSTRAAT 97.

Teeken- & Schilderlessen

IN

Olieverf, Pastel en Aquarel

DOOR

Mej. CLASINA NEUMAN,

Verlengde Suezkade 136.

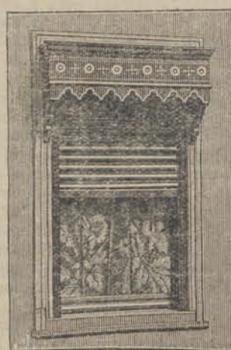
Eigen atelier voor leerlingen.

SPREEKUR:

MAANDAG en DONDERDAG van 1—5.

Instituut „De Oorsprong”, te Baarn.

Opleiding voor den Handel voor 4^e kl. H. B. - S. en 3^e kl. Gymnasium en daarmee gelijkstaande examens. Prospectus, examenresultaten en verdere inlichtingen worden gaarne toegezonden den door Directeur W. MARIS

HEINEKEN'S
(Oudste) Glazenwasscherij
Stoom Jaloeziën- en Rolluikenfabriek.
Driehoekjes 3, voorh. Wagenstraat 39a, Den Haag.
Telefoonnummer 2478.

Amsterdam, v. d. Helststraat 1.
Utrecht, Potterstraat 20.
Hilversum. Arnhem. Nijmegen.

Restaurant des Indes.

Prins Hendrikplein 3a

PIEPER-BAARS.

Telefoon 1896.

Iederen dag gelegenheid tot het verkrijgen

van volledige rijstafel en Europeesch eten.

Plat du jours tot 4 uur d. f. 0.80.

Na 4 uur 1 Gld.

Diners van af f 1.50.

Uitsenden van verschillende Schotels.

VRAAG TARIEVEN.

Brandapparaten

der nieuwste vinding, van de eenvoudigste tot de meest complete.

Groote voorraad Fijne Houtwaren.

TENZER'S VLOEIBARE VERF voor Hout, Gobelin, Fluweel, enz.

TENZER, Oude Molstraat 15, Den Haag.

Eenigt speciaal Magazijn.

Geen goedkoop adres in Binnen- of Buitenhaven.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 's-Gravenhage.

Aan het Bureau Laan van Meerdervoort 195, zijn van 10—12 en van 2—4 inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken. Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie den heer G. C. A. DE WITT, Reinkenstraat n°. 16.

Een dame voor het geven van les in de Maleische en Javaansche Taal.

Een Juffrouw voor Kinderjuffrouw.

Een Dame voor Juffrouw van Gezelschap of lectrice.

Een bekwame linnennaaster.

Vier jonge Dames die als Gouvernante naar Indië willen.

Vijf geg. Ind. militairen voor oppasser, geldphalen enz.

Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.

Twee Dames voor het maken van uitzetten (eene te Leiden).

Eene Dame voor onderricht in fröbelen en handwerken (heeft diploma).

Een gep. off. reeds eenige jaren in Indië werkzaam geweest, voor adm. betrekking.

Een geg. Ind. korpl. schrijver voor adm. betrekking.

Twee dames voor het geven van privaet en cursuslessen in talen en wiskundige vakken.

Een geg. O. I. militair, jaren langals luitenant en in bibliotheek werkzaam geweest, magazijnknecht, kantoorlooper, bode, coadjutor, opzichter, huisbewaarder enz.

Twee dames voor het geven van lessen in de fransche taal en conversatiellessen, waarvan eene met diploma middelbaar.

Een oud-Offic. Art., leeraar in Wisk. voor het geven van privaetlessen tegen billijken prijs.

Eene Dame voor Zanglessen.

Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.

Twee Dames voor waarnemen van een land te gaan; waarvan de ééne Hollandsch, Deens, Fransch en Engelsch spreekt, hebben een gereisd.

Een gep. sergt. maj., gehuwd, voor bewaarders, adm. betrekking, goldinvasiebetrekking.

Twee gew. O. I. ambt. voor administratieve betrekking.

Een jong Meisje om als kinderjuffrouw naar Indië te gaan.

Vier dames voor pianolessen.

De 4 Cylinder Minerva

kost slechts 3500 Gulden,
Loopt beslist geruischloos en
gegarandeerd 65 KM. per uur.

Dagelijks te
beziichtigen en te
beproeven bij

H. JANSSEN,

Hofwijkstraat 36-40,
 tusschen Rijswijksche weg en
 Station Holl. Spoor.

Koninklijke Brood- en Beschuitfabriek, LENSVELT NICOLA,
 DEN HAAG. TELEFOON No. 2531. VEENESTRAAT 23.

Luncheon room.

KOFFIE. — THEE. — CHOCOLADE.

Atelier voor Reparatien.

Goud, Zilver, Diamant en Horloges.

J. L. BERNHARDI Jr.

Vlamingstraat 11. Den Haag.

tegenover de Fransche Bazar.

Firma D. SCHERRENBERG,

NIEUWE MOLSTRAAT 27.

Papierhandel, Stoom Papieren zakken-

fabriek en Drukkerij.

Afdeeling inkoop van oud papier enz.

NIEUWE MOLSTRAAT 44.

TELEFOON 928.

Pension aangeboden.

Tijdelijk of doorlopend. Mooie bosch-
 rijke streek, f 50.— per maand en
 hooger. „EMMA OORD”, Bennekom.

De Goedkope Winkel van

H. DE LA COURT,

Hemsterhuisstraat 183.

in Drogerijen, Chemicaliën

en Wasartikelen.

E. HASE

SPUI 25a.

Pelteryen en

Heerenhoeden

Sportpetten en kinderhoeden.

Handel in Binnen- en Buitenlands

GEFABRICEERDE SIGAREN.

Magazijn: „DE INDISCHE WIJK”.

T. H. VAN WESSEL.

Bankastraat 20a. 's-Gravenhage.

MAISON THEODOOR.

Th. A. J. HUIJNINK.

Salon pour la coupe des

cheveux et barbe.

Specialité pour des articles de toilet.

Hofstraat 7. La Haye.

A. B. Brons.

Behanger, Stoffeerder en

Beddenmaker,

Fluweelen Burgwal 9, Den Haag.

Solide atwerking Billijke prijzen.

Coiffeur. Maison Elsevier. Parfumeur.

20, BUITENHOF

(vis à vis de la vieille prison)

LA HAYE. Téléphone No. 3386.

Salon de Coiffure de Premier Ordre.

Procédé Antiseptique.

Parfumerie et Broserie Française et Anglaise.

Grand choix d'éponges.

WESTEINDE 337.

Magazijn van Spiegels en Schilderijen.

PORTRETLIJSTEN en MORASTANDEN

in alle maten.

Alle soorten ENCADREMENTEN.

A. C. DE ROOS.

OPGERICHT 1820.

Erve J. VAN DEN BERGH

Nieuwstraat 9.

Hofleveranciers.

SPECIALITEIT IN

Fijne Java koffies, Java en China Theeën.

Wijnhandel.

J. R. SNOECK HENKEMANS,

Firma VOSS & Co.,

's GRAVENHAGE. — — — LAAN 10.

Telefoon 1973.

Vraagt de prijscourant.

F. HINTZE, Spuistraat 60.

Kunst- en voorraaijer.

Specialiteit in tabaks-, sigaren- en sigaretten-

pijpen. Wandelstokken.

Atelier voor reparatie van waaiers, ivoor,

parelmoer en schildpad.

— — — Opmaken van horens. — — —

„A la Parisienne.”

J. KROGER. SPUISTRAAT 32. DEN HAAG.

3de huis van af de Passage.

Dames en Kinderkleeding.

SPECIALITEIT REFORMKLEEDING.

CHIQUE COUPE.

ACCURATE BEWERKING.

JOHAN DELBOY.

Coiffeur. Bankastraat 6.

Salons voor Dames en Heeren.

Magazijn van Parfumeriën enz.

Merang des Indes, 50 Cts. per flesch.

American Lunch-Room.

Café-Restaurant Bodega

Spijskaart met groote verscheidenheid.

Spuistraat 12. Den Haag.

L. H. A. STEVENS.

MAGAZIJN van

RIJWIELEN, ONDERDEELEN,

en Sportartikelen.

1e Klas Reparatie-Inrichting.

Aanbevelend,

JOSEPH VAN BOMMEL,

Agent der GLOBE RIJWIELEN,

Dennendweg 17a, Den Haag, (hoek Spekstraat).

M. J. Meijsen,

Confiseur, Pâtissier, Glacier, Cuisinier.

PIET HEINSTRAT No. 110.

— — — Telefoon 1744. — — —

Levering van koude en warme Schotels.

Dejeuners. — Diners. — Soupers.

Stoffeerdery, Bedden- en Meubelmakerij

Opgericht 1875.

M. C. Kreeft,

Wijd Achterom 113. Den Haag.

Werkplaatsen Hofspui 5B.

— — — COMPLETE MEUBILERING. — — —

Confiserie, Chocolaterie **PASSAGE 30**

Groote sortering TABLETTEN van

de eerste binnen- en buitenlandse huizen.

Karstel's Florabonbons, Rumbonons,

Moccabonons enz.

Prima Cacaopoeders van Van Houten,

Karstel, Suchard enz.

Handel in Koloniale Waren en Comestibles.

Indische Ingrediënten.

Speciaal adres voor diverse soorten

prima Java Theeën.

DANCKERTSSTRAAT 43, bij de Groot Hertoginnelaan.

TELEFOON 3361. PUBLIEK STATION.

G. E. HEEMSKERK,

Obrechtstraat 198, hoek Reinkenstraat.

KOLONIALE WAREN, COMESTIBLES.

Chocolade-Suikerwerken.

SAMBALLANS EN DIVERSEN.

Thúése en Papandajanthée.

H. VAN DE WATER Jzn.,

DEN HAAG.

FREDERIKSTRAAT 18,

KONINGSTRAAT 16.

Goedkoopste adressen voor beslist 1e kwaliteit

BOTER, KAAS, EIEREN en VLEESCHWAREN.

Allright Rijwielen.

„Centaur” „

„Trio” „

Motorrijwielen.

Automobielen.

Sportartikelen.

Ph. Krönig, Reinkenstraat.

VAN VEEN'S Theesalon.

's-GRAVENHAGE — PLAATS 33.

THEE, KOFFIE, GEMBER, SOJA, enz.

Jap. en Chin. Kunstvoorwerpen.

J. B. Benner,

HOFLEVERANCIER.

79 NOORDEINDE 79.

Piano's en Orgels.

Gevestigd sedert 1890. — BEKROOND 1896.

KOFFERFABRIEK

Wed. F. K. N. BORN & Zn.

Fabriek en magazijn van Koffers,

tassen en lederwaren.

Fabriek WESTERBAANSTRAAT 1 E.

Magazijn VEENKADE 44a,

hoek Westerbanaanstraat.

PENSION GROENEWEG

Van Speijkstraat 55.

Gemeub. Appartementen te huur

met Pension.

Gebr. van de Water

104 Witte de Withstr.

HANDEL IN

Roomboter, Kaas, Eieren en

Fijne Vleeschwaren.

Franco aan huis bezorgen.

De Hollandsche Nijverheid,

Lange Poten 20, Den Haag.

Speciaal Magazijn van

Eigengemaakte Dames- en Kinderondergoederen.

Soliedste afwerking. — Billijkste prijzen.

SIGARENHANDEL.

H. L. VAN RIJSWIJK,

Passage 40, — Rotonde,

DEN HAAG.

Speciale blikken verpakking

voor OOST- en WEST-INDIEN.

H. HEIJNEN, Telef. 1174.

Hofspui 109.

REPARATIE-INRICHTING

voor HUISHOUDELIJKE ARTIKELN.

NETTE AFLEVERING. — BILLIJKE BEREKENING.

G. Raumann & Co.

Boekhorststraat 22, den Haag.

MAGAZIJN van

Galanteriën, Kramerijen, Speelgoederen,

SCHOOL- en SCHRIJFBEHOEFTEN

Staalwerken, Schoonmaak-Artikelen, enz. enz.

EN GROS. EN DETAIL.

Modes

C. SAAN, Zoutmanstraat 5.

MAGAZIJN van

gegarneerde Dames- en Kinderhoeden,

Voiles, Linten en Bloemen.

OOST en WEST.

RESTAURANT

LAAN VAN MEERDERSVOORT 195.

Open iederen werkdag van 10 ure v.m. tot 7 ure 's avonds.
 Des Zondags van 12 tot 7 ure n.m.
 Toegang voor leden der Vereeniging en geïntroduceerden.
 Eenvoudige rijsttafel, bestaande uit rijst, sajor of kerry, één vleeschgerecht en één sambal (plat du jour) / 0.80.

Broodfabriek „DE ZEEUW”, JACOB CATSSTRAAT 182 — 210.

Specialiteit in BRUINBROOD,

System Dr. ALLINSON.

TELEFOON 1046

B. HUS.

N.B. In December wordt aan de verbruikers 15 procent uitbetaald.

KLEEDERMAKERIJ

VAN

P. F. J. VAN ZUIJLEN,

PIET-HEINSTRAT 55.

Soliede stoffen goedpassende Coupe.

Billijke prijzen.

Wed. S. CALFF.

PASSAGE 41 ROTONDE DEN HAAG.

Soliedste adres van Dames-, Heeren-
 en Kinderschoeisel, Kousen en Hee-
 ren Sokken. Specialiteit in Militaire Hand-
 schoenen. Atelier voor reparatie en maatwerk.

J. DRIESSEN.

Poelier.

PARKSTRAAT 19. DEN HAAG.

Telefoon 3102.

REPATRIEERENDEN.

Compleete meubileringen
 in Huur.

Voor benedenhuizen van af f 15 p. md

„bovenhuizen „ „ - 25 „

Voor geheele woningen na overeenkomst.

INLICHTINGEN OMTRENT WONINGEN etc.

OP AANVRAAG.

Meubelfabriek en Magazijnen

v/h CORSMIT BROSSOIS & Co.

WAGENSTRAAT 18. — DEN HAAG.

SPECIAL ADRES

VOOR COMPLETE MEUBILERING.

G. M. WATERREUS.

Piet Heinstraat 133.

BESTE en GOEDKOOPSTE adres voor Indische Ingrediënten, Speciaal voor de

RIJSTTAFEL.

Vraagt Prijscourant.

Telefoon 1736.

Handel in Binnen- en Buitenlands

GEFABRICEERDE SIGAREN.

Magazijn: „DE INDISCHE WIJK”.

T. H. VAN WESSEL.

Bankastraat 20a. 's-Gravenhage.

A. A. BOLT,

Confiseur, Pâtissier. —

HOFLEVERANCIER.

BANKASTRAAT 4f, 4c, 4d, 4e.

Echte Indische Spekkoek.

Ook verkrijgbaar in „BOEATAN,” Plaats 9.

BLouses. COST ROKKEN.

A. LANGEMEIJER,

den Haag, Hoogstraat.

RINCK,
Hofleverancier, Schouwburgstraat 2.
Specialiteit in PORTEN, PORTEF., ETUIS, ALBUMS enz.
Billijke Prijzen.
Reparatiën enz. alles zeer solide.
Voor Indië expresse bewerking.

CENTRAAL-APOTHEEK
"De Archipel."
Javastraat 49. — Telefoon N° 1352.
R. R. NAUTA, Apotheker.
Handel in:
Chemicaliën & Drogstoffen, Verbandsstoffen,
Minerale wateren en Zouten,
Homöopathische Geneesmiddelen van
Dr. Williams Schwabe in orig. verpakking.
Binnen- en Buitenlandsche Specialiteits
w. o. Quina Larocche per 1/2 fl. 1.90
1/4 fl. 1.00
NB. De recepten worden tegen zeer
billijken prijs gereed gemaakt. Indien
gewenst kunnen zij afgehaald wor-
den, zonder verhooging van prijs.

J. J. Sand,
Wagenstraat 114, Den Haag.
Mozafek en hardgebakken Vloertegels
voor
Kerken, Scholen, Kazernes, Stations,
Villa's, Fabrieken, enz.
Verglaasde tegels voor Wandbekleding.
Teekeningen en prijscourant
fr. op aanvraag.

"PAX",
Zoutmanstraat 29, Den Haag.
Grote keuze: Tegels, Vongas, Wandteksten
op karton en glas, Photo's, chr. en fant.; nieuwste
jongens en meisjes prachtbandjes, Prentb., ook
chr.; inkten, lijn, schrijf-, school- en kantoor-
behoeften.

MAISON DROUOT
Lange Houtstraat 7 en 2, DEN HAAG.
Telefoon 753.
GROOTSTE INRICHTING
tot complete Meubeleering, Behangerij, Stoffeerdery.
EIGEN MEUBELFABRIEK.
Antiquiteiten en Kunstvoorwerpen.

J. BRAND,
PAPESTRAT 10.
Tailleur pour Hommes et Dames.
Prix très modérés.

Sputwater en Limonade
op Kogelflesschen bij abonnement.
Stoomfabriek van koolzuurhoudende dranken.
Laan 26a, 28 & 28a
bij de GROOTE MARKT.

Natuurlijke Bronwateren.
"Gradatio",
Amst. Veerkade 7a, Telefoon 984.
Kaiserbrunnen.

VERTIN & Co.,
Hooge Nieuwstr. 34 (bij 't Tournooiveld).
Effecten- en Administratiekantoor.
BUREAU DE CHANGE.
Abonnement voor het nazien van loten en
aflosbare Effecten onder garantie, tegen eventueel
renteverlies. Abonnementvoorwaarden gratis
verrigbaar.

Heerenartikelen.
Overhemden op maat.
Gebrs. VOGELS.
HOOGHE NIEUWSTRAAT 36.
(Tournooiveld).
Telefoon No. 746. DEN HAAG.

WASCH-
en wringmachines zijn onmisbaar in
elke Huishouding.
Grote sortering.
Landbouwkantoor M. J. SPRUYT,
Riviervischmarkt 9, DEN HAAG.

HET HUIS VOOR FURNITUREN.
PRINS HENDRIKSTRAAT,
hoek W.-Pymontkade. — HAAG.

Specialiteit in artikelen
ter garnering van
Damescostuums, Voerings,
Handschoenen, enz.

Witte Goederen.
Tricot Onder-
goederen,
SCHENK & Zn.,
Veenestraat 52, Den Haag.
Lingerie.
Bébé Artikelen.

P. C. MULLER, Witte de Withstraat 103,
DEN HAAG.
RIJWIELHANDEL.
Fabriek der **NOVA-Rijwielen.**
Agent der TEMPO- en BRUNO-Rijwielen.
1ste Klas Reparatie-Inrichting.
Emailleren. Verhuren. Vernikkelen.

WISBRUN & LIFFMANN,
Den Haag, Veenestraat 35.
Zijden Stoffen, Garneerartikelen,
Kant, Kantstoffen,
Entre deux, Lint, Knoopen enz.
Beste en Goedkoopste Adres
voor **Naaierfournituren.**

Ned. Schoen-Industrie.
Westeinde 88. DEN HAAG. Weimarstraat 18.
Grootste en meest gesorteerde Schoenmagazijn
van den Haag en omstreken. Eenig adres
waar aan particulieren voor grossiers prijzen
wordt verkocht. Specialiteit in platvoetzolen ook
naar gipsvorm en volgens medisch voorschrift.

TOKO BAHROE
thans gevestigd v. Kinsbergenstraat 126.
Speciaal adres voor **Boenboe en Kruiden.**
Samballans en Siropen.
Aanbevelend,
W. BARNAS.

Bloemenmagazijn
van Th. JANSEN,
Koningin Emmakade 89.
Telefoon n° 2556.
Aanleg en onderhoud van Tuinen.

Firma Wed. C. P. MIJNLIEF,
Lange Beestenmarkt 65a.
Bekroond met Gouden en Verguld Zilveren Medaille
te 's-Gravenhage 1898.
Mijnlief's Kinder- en Zoet Roggebrood
aanbevolen door H.H. doctoren.
OPGERICHT 1798.

KANTOOR DER
Begravenis-Maatschappij
"SECURITAS".
Waldeck Pymontkade 54, Den Haag.
Directeur H. W. MUR.
Grafkransen, Monumenten enz.

SIGARENFABRIKANT.
UITSLUITEND HANDWERK.
E. J. G. OSKAM,
Importeur van Havana-Sigaren.
Den Haag, Hoogstraat 27. Telefoon 2403.
Speciale verpakking voor Indië.

D. A. Borrebach.
Coiffeur.
TOILETARTIKELN en SPONZEN.
HOFSPUI No. 73.

K. H. BRUGGEMANS,
v. Diemenstraat 61-63.
Handel in Spiegel- en Vensterglas.
Huisschilder en Glazenmaker.

E. H. PROTZMANN,
's-GRAVENHAGE. — INGENIEUR. — HEERENSTRAAT 8.
Telefoon 275.
Electriche installaties.
Electriche benodigdheden.

PIANO'S
Verhuren.
Stemmen.
Repareeren.
Van Bergen Henegouwen.
Anna Paulownastraat 19.

Piano's en Orgels,
D. A. RIPPEN.
Gediplom. stemmer "Toonkunst".
Grote Markt 26a.
Betrouwbaar en voordelig adres ook
voor stemmen en repareren.

BRANDSTOFFENHANDEL - C. AANDEWIEL
Hofleverancier van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder.
Kantoor:
SUMATRASTRAAT 145,
Telefoon 1427,
's-Gravenhage.

JAC. MOULIJN,
OPTICIEN. — INSTRUMENTMAKER,
2e WAGENSTRAAT 95.
TELEFOON No. 904.
Billijk en solied adres voor alle
artikelen voor
ZIEKENVERPLEGING,
Hospitaallinnen, IJszakken, Windkus-
sens, Koortsthermometers, Inhalatie-
Apparaten, Medicijn glasjes, enz.
Brillen en Pince-Nez
volgens voorschrift van H.H. Doctoren.
AANLEG en ONDERHOUD van Electriche
Schellen en Telefoonleidingen.

NAAIMACHINENHANDEL
v/h. **A. LEWENSTEIN.**
WAGENSTRAAT 18 a.
Levert uitsluitend 1ste kwaliteit naaimachines.
Gratis onderricht in het moderne borduren en stoppen.

J. F. J. BAKKER,
24 Raamstraat 24.
Handel in Koloniale waren & Comestibles
Telefoonnummer 880.
Vraag steeds:
Preanger, Java en Santos koffie.
Dagelijks verscheid gebrand.
Alsook de Congo Thee per ons 16-20 cts.

W. ROELOFSEN.
Columbusstraat 101.
Teleph. 2774.
Specialiteit in Indische Ingredienten.
Sambals in fleschjes en blikjes,
Palmin planteboter, Sportbeschuit van de
kolonie I. B. te Blaricum.

A. A. REGENSBURG
TANDARTS.
Laan van Meerdervoort 157, Den Haag.

POPPEN. POPPEN.
OUDSTE ADRES van POPPEN en POPPENKLEEDING.
Alle soorten reparatiën.
GROOTSTE SORTERING in
echte haren- en fantasie-pruiken.
Th. A. KEET,
OUDE MOLSTRAAT 11 bij de Papenstraat.

Ch. W. GUY,
Prins Hendrikstr. 151 DEN HAAG.
Piano's, Orgels en Muziekinstrum.
Stemmen, Repareeren, Verhuren.

B. SCHOEMAKER,
TAILLEUR.
Specialiteit in Engelse Stoffen.
Westeinde 16. — Den Haag.

SACHS & Co.
Den Haag. Rotterdam. Utrecht.
Specialiteit Hemden naar Maat.

Parfumeriën
Toilet-artikelen enz.,
E. Letitre,
Passage 13.

P. J. CRAMWINCKEL en ZONEN,
Spiegel- en Lijstenfabrikanten.
KUNSTHANDEL.
NIEUWE HAVEN 360-362, Telefoon N° 112.
PIETHEINSTRAT 36, Telefoon N° 1906.

A. S. v. ECK.
KORTE POTEN 29. — Telef. 318.
Gasfitterij.
TUINSLANGEN en SPROEIJERS,
van af 0.75 per Meter

Mej. W. J. van WIJK
CUISINIÈRE
OBRECHTSTRAAT 57.
Uitzending van Diners.
Telefoon 2665.

W. PAULUSSEN
Drogist:
SPUI 156a
recht over de St. Jacobstraat
goedkoopste en soliedste adres voor Gummi-
en Verbandartikelen.

Mej. W. J. van WIJK
CUISINIÈRE
OBRECHTSTRAAT 57.
Uitzending van Diners.
Telefoon 2665.

F. C. L. HASE,
Bontwerker.
OPGERICHT 1868.
Fabriek en Magazijn van Pelterijen.
Speciale Heerenhoedenmagazijn.
Lange Poten 17.

DIENTBODENKANTOOR
"EURÉKA"
Tasmanstraat 65
DEN HAAG.

Vitrauphanie of Glaspapier
voor horren, puiamen, enz.
H. J. T. MATVELD,
Wagenstraat 127,
eenig filiaal Zoutmanstraat 56.

M. van STEENBERGEN
Groothandel in Aardappelen.
Korte Groenewegje 122-125.
Teleph. Interc. 1989. Telegramadres
Steenbergen Haag.
Levering bij minstens een 1/2 H.L.

S. SPIJER & Co.
Magazijnen in Goud, Zilver, Diamanten.
26 Spuistraat 26 7 Schoolstraat 7
hoek Passage. over de Vischbanken.
'S-GRAVENHAGE.

L. A. GIRCOUR
Specialiteit in
Fransche Cognac en Wijn.
Handel in Gedistilleerd en Bieren.
Korte Hoogstraat 11.

"TRANSVALIA".
Prins-Hendrikstraat 74.
Dr. Jaegers zuiver wollen ondergoederen.
Dames-modeartikelen.
Geconfectioneerde ondergoederen.

Rijwielfabriek en Magazijn BOSCHHOEK.
Gevestigd sedert 1899.
Frangois Valentijnstraat 177,
hoek Anna van Buerenstraat.
Reparatie-Inrichting voor alle bestaande merken
van Rijwielen.
Agentuur van de Klas Engelse en Duitse Fabrieken.

P. F. A. SCHREINER
Behangerij. — Stoffeerdery.
Compleete Meubeleering.
Bedden- en Meubel-Magazijnen.
Zoutmanstraat 18-20, DEN HAAG.
Telefoon 1864.

Kon. Nederl. Mandenfabriek
FERD. VAN VLIET.
Noordeinde 158.
Interc. Telefoon 3160.
— REPARATIE-INRICHTING. —

Blauwe Hondje.
Grote verscheidenheid in
BINNEN- en BUITENLANDSCHE
SPECIALITEITS-GENEESMIDDELEN.
Vlamingstraat 42. — Telef. 1955.

M O D E S.
Madelle **P. J. H. SPITS,**
Hofspui 9A. Westeinde 187.
Dames- en Kinderhoeden-Magazijn.

De "Kaplaars"
Herderinnestraat 9,
den leden aanbevolen.

Magazijn in Gas-Artikelen,
Wasch-Artikelen, Badtoestellen,
Sanitaire-Inrichtingen, enz. enz.
Lood- en Zinkwerken.
Aanleg van Electricch Licht, Elec-
trische Schellen en Huis-Telefoons.

J. VAN DER SPEK,
BALISTRAAT 4.
Telefoonnummer 1371.

SOLIED en GOEDKOOP
BEDDENMAGAZIJN
van **A. KRAAN**
ZUIDWAL 42.
Telefoon 1998.

SERVICE ANTISEPTIQUE.
Voor een vlugge en nette bediening bezoeke men de **KAPSALON** van
Molenstraat 50. **J. P. HUMEL,** 's-Gravenhage.
Abonnement: { 14 maal scheren f 1.—
7 maal haarknippen f 1.—
Specialiteit in eau de cologne **H** en **M**
en het Indische merk **H** en **M**

Maatschappij "NUTRICIA"
ZOETERMEER,
Filiale Den Haag: Piet Heinstraat 102a,
Telefoon 1739.
Roomboter, Gehomogeniseerde Melk en
Room, Kindermelk systeem Prof. Bockhaus.
Leveranciers Rotterdamse Lloyd, Stoomvaart
Mij Nederland, Etat Indépendant du Congo, enz.

Gebr. UITERWIJK.
Piet Heinstraat 99. — 's-Gravenhage.
Telefoon 3413.
Huishoudelijke Artikelen.
Haarden, Fornoizen,
Kinderwagens en Sportkarren.
Smederijwerken, etc.

Firma Gebr. KALSE,
Vlamingstraat 41. Den Haag.
KANTOORBOEKHANDEL.
Specialiteit in Lederwaren.
Kastpapier. — Kastrand. — Kastzeildoek.

FABRIEK
VAN
Gastronen, Kandelabres, Appliques
Kopergisterij. **W. J. Schuling,** Kopergisterij
Koperdraaierij. Koperdraaierij.
Paveljoensgracht N° 29 a.
FILIAAL: KORTE HOUTSTRAAT N° 2.
BIJ HET PLEIN.

B. DERKSEN,
Brood- en Beschuitfabriek "de Oude Vette Mol".
Hofleverancier.
Telefoon 2450. Oude Molstraat 8
DEN HAAG.
Gewoon en Luxebrood, Beschuit, Krentenbrood enz.

Begravenis-Onderneming
van **D. J. JOUVENAAR.**
Hoofd-Kantoor: Veenkade 56.
Specialiteit in GRAFHEKKEN
ZERKEN en MONUMENTEN.

Croes & Co. — Spui 231.
Fabriek van Koper- & Blikwerken.
BLANK, GELAKT en VERNIKKELD.
Gegalvaniseerde artikelen voor
HOENDERPARKEN.
alles volgens ophaaf of tekening.
Magazijn van Huishoudelijke Artikelen.
BINNENKISTEN VOOR INDIË.

VAN RIJSWIJK & ZOON
Hofleveranciers.
Veenkade, Kettingstraat n/d Passage
Bloemwerken van Kunst en Smaak.
AANLEG en
ONDERHOUD van TUINEN.
3340 Telefoon 2875.

HAUTE NOUVEAUTE
IN
ENGELSCHE STOFFEN
C. A. JANSEN.
TAILLEUR.
WAGENSTRAAT 81. — DEN HAAG.

Bad-, Toilet- en Werkspouwen
G. J. K. VAN DER GAAG & Zn.
Drogisten. Hofleveranciers.
27 GROENMARKT. Telefoon 2515.

Wat onze klanten zeggen
Zij, die eenmaal hun
Schoenwerk
gekocht hebben bij
"DE CONCURRENT"
45, VLAMINGSTRAAT 45,
KOMEN STEEDS WEDER.

Filiaal van
G. C. SMEELE,
Stoomgrutterij en
Mosterdabriek.
Vogelzaad en Voerartikelen.
Weimarstraat 25.

Wat is Cera?
Het geheim van den meubelmaker.
eenige product dat bewezen heeft geschied
te zijn voor het onderhoud van uwe meubelen.
Uitsluitend verkrijgbaar in flescons van
en 25 cent bij: **W. H. van IJsselstein**
drogist Spui 256 tegenover de Bierkade.

Ch. F. RIJKEN & Co.
Pianofabrikanten. — Hofleveranciers.
26 Nieuwstraat 26. — DEN HAAG.
Magazijnen van Amerikaansche, Duitse
en Fransche Vleugels, Piano's en Orgels.
verschillende prijzen, stijlen en houtsoorten.
PIANO'S, speciaal voor het tropische klimaat,
vervaardigd, in verschillende prijzen
handen, welke met certificaat d'origine
garantie verkocht worden.
Fabriek speciaal ingericht voor Reparatie
Ruime keuze van Huisinstrumenten.
Stemmen, Repareeren, Verhuren.

Brouwerij "De Griffioen"
Depot Kranestraat 80
Vraagt prijscourant gebottelde Bieren.
Extra aanbevolen **STOUT.**

R. BERKENBOSCH, firma H. Spaan
levert steeds prima kwaliteit
Melkbrood.
Korte Beestenmarkt 2. Teleph. 1970.
Reinkenstraat 45. Gedempte Burgwal 10.
DEN HAAG.